

BİLİŞİM RAPORU

ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
42. DÖNEM BİLİŞİM KOMİSYONU

MART 2012 ANKARA

BİLİŞİM RAPORU

**ELEKTRİK MÜHENDİSLERİ ODASI
42. DÖNEM BİLİŞİM KOMİSYONU**

MART 2012

Elektrik Mühendisleri Odası 42. Dönem Bilişim Komisyonu Üyeleri

TARIK ÖDEN
OKTAY DURSUN
BURAK OĞUZ
ARİF DOĞRU
ENDER KELLEÇİ
MEHMET TİRGİL
SATILMIŞ CANER
MEHMET FİDAN
FATMA BELKİS BENTLİ DİNLER
ÖZGÜR COŞAR
ÖZKAN KIRIK
AKTAN ATLI
FUNDA BAŞARAN ÖZDEMİR
AHMET AKDAĞ
RAMAZAN BALTA
NAZİM GÖKHAN DALDAŞ
MEHMET YILDIZ
HASAN ACIOLUK
NAZİM TAHTACI
MUSTAFA ÇELİKKOL
KENAN BAYRAK
CENGİZ TEPE
DOÇ. DR. HASAN KARAL
HAKAN KAHVECİ
MEHMET BİRKAN SARIFAKIOĞLU
ERCAN SEKİN
SERKAN ÇAPKAN
KENAN TURĞUL

İÇİNDEKİLER

Bilgi Toplumu ve Sosyal Sorumluluk	4
Sayısal Uçurum.....	8
İnternet ve Kullanım İstatistikleri	11
İnternette Bilgiye Erişim ve İfade Özgürlüğü Tartışmaları...	21
Görsel İşitsel Medyanın Gelişimi, RTÜK ve AB İlerleme Raporları	48
Elektromanyetik Kirlilik ve Baz İstasyonları.....	62
Bilişim ve Hukuk.....	65

Bilgi Toplumu ve Sosyal Sorumluluk

Eğitilmiş insan kaynakları her ülkenin en değerli varlıklarıdır. Bilişim eğitimi almış iş gücüne, her geçen gün daha fazla ihtiyaç duyulmaktadır. Bilgi toplumuna geçiş sürecinde strateji ve politika geliştirip zamanında uygulamaya koyan ülkelerin uluslararası alanda rekabet gücü, verimliliği ve saygınlığı artmaktadır. Dünya üzerindeki ülkelere bakıldığında ülkeler arasında ciddi bir uçurumun varlığı bilinmektedir. Kimi ülkeler gelişmiş teknolojilerin yardımıyla bireylerin yaşam kalitelerini sürekli iyileştirirken bazı ülkeler ise bu konuda oldukça geridedir. Türkiye açısından bakıldığında ise ülkemizin bilişim ve iletişim teknolojileri bakımından gelişmekte olduğu ancak bu alandaki gelişimin önünde önemli engellerin varlığı görülmektedir.

Üniversite-sanayi ve meslek odaları işbirliğinin istenen düzey ve bütünsellikte gerçekleştirilmesi, AR-GE etkinliklerinin yükseltilmesinde kilit noktalardan biridir. Araştırma kültürünün derinlik kazanması için, eğitim sistemimiz bilgi üretme ve sorun çözme modu üzerine temellendirilmeli, ülkemizin her yöresini kapsayacak şekilde "Bilim Merkezleri" ve "Teknoloji parkları" kurulmalı, Üniversiteler ve meslek odaları tarafından birlikte organize edilen "halka açık" bilimsel konferansların sayısı arttırılmalıdır. En önemlisi de toplumun "tüm katmanlarına "bilgi üretme-geliştirme-kullanma kültürü" yaygınlaştırılmalıdır.

Küresel alanda rekabet edebilecek teknolojilerin geliştirilmesi için kamu ve özel kuruluşların AR-GE harcamaları desteklenmeli, Bilişim ve iletişim teknolojileri konusunda hizmet veren mühendislere ve diğer teknik elemanlara daha cazip ekonomik koşullar oluşturulmalıdır. Ülkemizde sürdürülebilir toplumsal kalkınmayı sağlayacak teknoloji üretim kabiliyetinin geliştiği, istikrarlı, güçlü ve verimli ekonomik dönüşümlerle insana ve emeğe en yüksek değeri verebilecek, yeni istihdam alanlarını oluşturacak, kamu yararını hedefleyen yeni projelerin hayata geçirilmesi sağlanmalıdır.

İletişim Özgürlüğü

İletişim teknolojilerinin gelişmesi ve yaygın olarak kullanım alanı bulması kıtalar arası mesafeyi bir tuşa basmaktan ibaret hale getirdi. İnsan hayatını bu denli kolaylaştıran ve bilgi toplumuna dönüştüren İletişim alanındaki gelişmeler toplumlara pozitif anlamda yansıdığı gibi, özgür ve demokratik yaşam biçimini içselleştirememiş ülkelerde ise; teknolojik sistem ve cihazlarla temel hak ve hürriyetlere müdahale yaşam kültürü haline dönüştürülmeye çalışılmaktadır. Telefon ve diğer iletişim cihazları ile hayatın her alanında dinlenen, takip edilen, ortam dinlemelerine maruz kalan ve kayıt altına alınarak fişlenen yurttaşlarımız, özgür ve demokratik bir biçimde yaşam hakkını kullanamamaktadırlar. Ne yazık ki özel yaşamın gizliliğine yapılan bu müdahaleye sistem seyirci kalmaktadır. Sözde yasal izinlerle gerçekleştirilen ancak insan hakları temel hak ve hürriyetlerini ihlal eden

bu tip uygulamaların engellenmesine ilişkin herhangi bir düzenlemenin bulunmaması; demokratik hukuk devleti olduğumuz iddiası ile çelişmektedir.

Çağdaş hukuk düzenlemelerinde temel yaklaşım, Sosyal düzenin korunması ile bireyin temel hak ve özgürlüklerine saygı arasında bir denge kurulmasıdır. Bu dengenin kurulması suretiyle gerçeği ortaya çıkarmak ve adil yargılama ilkesine uyarak adil yaptırımlar uygulamaktır. Suçlu ile suçsuzu birbirinden ayırmaya özen gösteremeyen ve ülkede yaşayan yurttaşlarımızın büyük bir bölümünün şüpheli konumunda görülmesi 12 Eylül uzantılı anlayışın bir sonucudur.

Yurttaşlarımızın özel yaşamına saygı anlayışının gittikçe tahribata uğraması ve buna suç örgütlerinin de dâhil olması; geldiğimiz noktada, toplumsal yapının nasıl bir dejenerasyona uğradığı ve etik değerleri tartışmalı bir süreçte doğru itilmeye çalışıldığımızı tanık oluyoruz.

Yasalar çerçevesinde yapıldığı iddia edilen ve belirli suçların işlenmesinin önlenmesine veya suç delillerinin toplanmasına yönelik dinlemelerin, **amacından sapmış olması**, bazı dinleme kayıtlarının özellikle internet gibi iletişim araçları üzerinden servis edilmesi, kuşku yaratan yanı sıra, toplumsal huzuru, barışı ve güvenliğimizi ciddi bir şekilde tehdit etmektedir.

Özel hayata ilişkin her türlü bilginin zorunlu olarak iletişim araçları üzerinden paylaşılması ve bu iletişim ortamlarına başkaları tarafından ulaşılmasının oldukça kolay bir hale gelmesi nedeniyle, insanlar yasal ve yasadışı olan bütün dinlemelere karşı kendilerine oto sansür uygulamaktadırlar. Bazı konularda konuşmaktan ve yazmaktan çekinmek, iletişim ortamı içerisinde iletişimsizlik denilebilecek bir sürecin yaşanmasına neden olmaktadır.

Günümüzde yaşanan bilimsel ve teknolojik gelişmelerin ışığında, modern dünyanın insanlarını, her türlü teknolojik sistem ve teçhizatlarla sahip olan modern iktidarlar yönetiyor. **Denetim-gözetim paradigmasına göre modern iktidarlar**, bireyi sistem içerisinde en verimli şekilde kullanabilmeyi amaçlarlar. Bireyi en verimli şekilde kullanabilmenin yolu ise onu; bedeni, ruhu ve tüm faaliyetleri ile bilebilir, hesaplanabilir istatistik verilere dönüştürülebilir bir nesne haline getirmekten geçiyor.

Dinleme ve gözetlemelerin yanında, **İnternet'te hizmet veren arama motorları** başta olmak üzere bazı siteler, kişinin elektronik ortamdaki gezintilerini kaydedip analiz etmektedir. Böylece modern dünyanın insanları tüketim alışkanlıklarından, hobilerine, okudukları kitaplara, gittikleri yerlere, katıldıkları etkinlik ya da grupların takibine kadar uzanan geniş bir izleme ağı içerisinde bulunmaktadır.

Nereye seyahat ettiğimizi, o anda dünyanın neresinde olduğumuzu, kiminle telefonla konuştuğumuzu, hangi bilgisayarla çalıştığımızı, hangi kuruluşlara veya meslek örgütlerine üye olduğumuzu, ne satın aldığımızı, servetimizin veya

borçlarımızın durumunu, sağlık durumumuzun bilinmesi elbette hoşumuza gitmez.

Bilgi edinme özgürlüğüne geçişi, bilgiye giden yolların açılmasını ve küresel bilgiye herkesin ulaşabilmesi olanağı; egemen güçler tarafından tüm insanlığı kontrol altına alabilmek için gerekli bir araç olmaktan çıkması gerekiyor. Aksi takdirde iletişim özgürlüğünden söz etmek imkânsızdır.

Bütün bu gelişmelerin ışığında Bilimsel ve Teknolojik gelişmelerin önceliği tartışma konusu olmaya açık bir kavramdır. İnsanlığa sunulan hizmetlerin İnsan merkezli mi? Yoksa iktidarların varlığını en iyi bir şekilde sürdürmeleri için gerekli bir araç mı? Şeklindeki tartışmalar gittikçe yoğunluk kazanmaktadır.

Bu gelişmeler yaşanırken; Ülkeyi yöneten ve yüksek makamlarda görev yapan bürokrat ve siyasilere kadar dinlemeye maruz kaldıklarını, yasaların yetersiz olduğunu yeni yasal düzenlemelere ihtiyaç duyulduğunu belirtmektedirler. **Ancak egemen anlayış; tartışmalı olan bu sürecin devamından yana tavır koymaktadır.**

Trafik İzleme uygulaması, Konum Belirleme yöntemi ve İçerik Takibi Uygulaması ile bugün İletişim imkânlarının hemen hemen neredeyse tamamı taranabiliyor ve kontrol altında tutulabiliyor. Sistem bu işlemi yaparken sadece kayıt etmekle kalmıyor. Bir yandan da, konuşmanın yapıldığı çıkış noktasını tespit etmeye çalışıyor. **Günümüzde Yapay zekâ aktivasyonları** ile tüm internet omurgalarına kendiliğinden bağlanarak kelime bazlı tespitler yapan yazılımlar geliştirilmiştir.

Mobese -(Mobil Elektronik Sistem Entegrasyonu)

MOBESE; kamu düzeninin korunması, toplumun huzur ve güvenliğinin sağlanması söylemleriyle güvenlikle ilgili **genel hükümlere dayalı** olarak uygulamaya konulmuştur. Ancak Hukuksal dayanağı ihmal edilen bu sistemdir. Sabit Mobese'lerin yanında, seyyar Mobeselerde süreç içerisinde olabildiğince artabilecek olması, herkesin adeta teknik takibe alınabileceği Sonucunu doğurmaktadır. Teknik gelişmeleri hayatımızda olabildiğince en etkin bir biçimde kullanmak gerekir. Ancak temel hak ve özgürlükleri, özel yaşamı güvence altına alacak ve sistemin kötüye kullanılmasını engelleyecek, etkin bir hukuksal altyapının gerekli olduğu gözardı edilmemelidir. Yer seçimi belirlenirken mülki idare, yerel yönetimler ve ilgili meslek toplum kuruluşlarından oluşan bir komisyonun kararı esas alınmalıdır.

Mobeselerin Yerleşim alanlarında hangi noktalara yerleştirilmesi gerektiği, kullanılacak kameraların özellikleri, görüntü alanında konut veya işyerlerine mesafesinin ne olacağı, görüntülerin saklanma süresi, hangi mercilere verileceği, ne kadar süre sonra imha edileceği ve **denetim organlarını da içeren**, çalışma

usul ve esaslarını belirleyen yönetmelikler oluşturulmalıdır.

Restoranlarda, pastanelerde, cafelerde veya kamunun faydalandığı ticari alanların iç ve dış mekânlarının önemli bir kısmı işletmeci tarafından onlarca kamera ile donatılmaktadır.

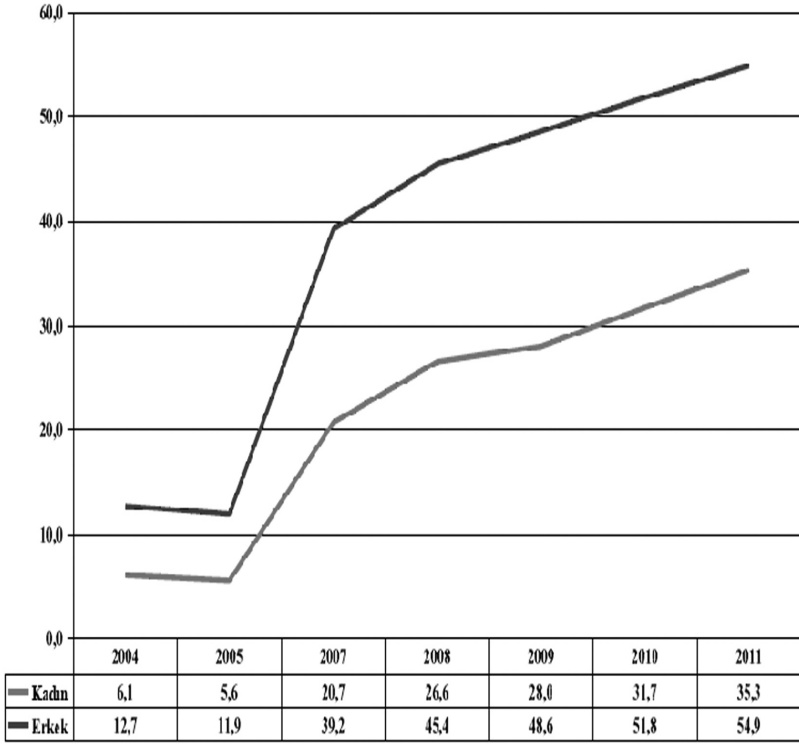
Bu mekânların giriş çıkışlarında veya kasanın bulunduğu yerde kameranın varlığını veya faydasını anlamak mümkündür. Ancak her masanın başına bir kamera yerleştirilmesini anlamak mümkün değildir. Kayda alınan bu görüntüler tamamen kişiye özel görüntülerdir. İzinsiz kayıttır ve hak ihlalidir. Herkesin başına bir kamera yerleştirmekle, bir güvenlik görevlisi koymakla veya kişinin kullandığı iletişim sistemi kontrol ederek adaleti sağlamaya çalışmak yerine, Asıl, toplumda suça neden olan eşitsizlikleri ve suçun nedenlerinin ortadan kaldırılması gerekir..

Bilgi özgürlüğü, İfade özgürlüğü ve mahremiyet İnternetin insan hakları ile ilişkili olduğu en önemli alanlardır. İktidar veya iş dünyasınca toplanan kişisel verilerin istismarı ve bireysel haberleşmeye izinsiz giriş mahremiyetin ihlal edilmesi sonucunu ortaya çıkarır.

SAYISAL UÇURUM

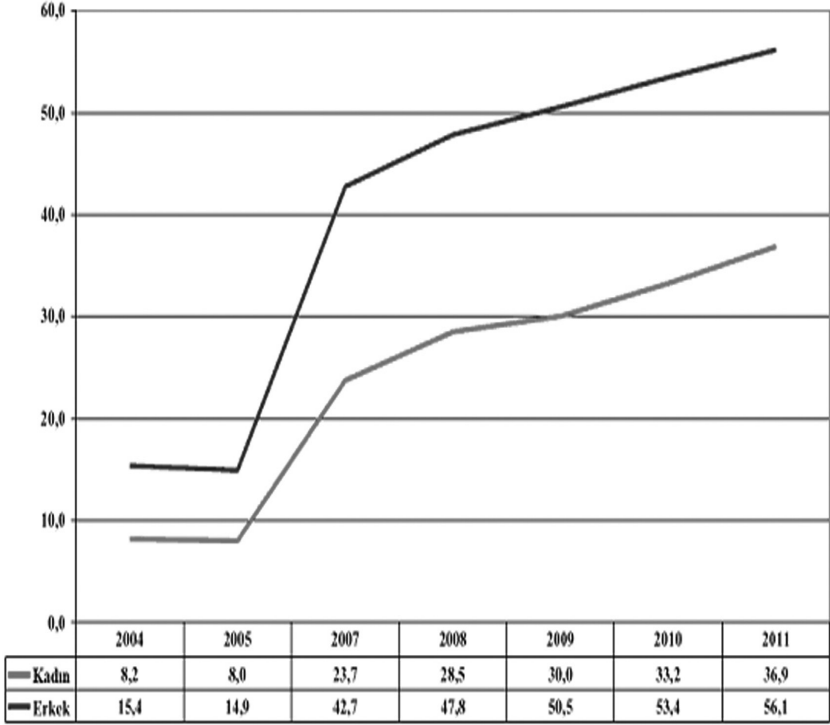
Sayısal uçurum kendi içerisinde farklı boyutlardan oluşan, birçok değişkenle ilişkili olduğu düşünülen karmaşık ve değişken bir kavramdır. Sayısal uçurumun ilişkili olduğu değişkenler bilgi, ekonomi, demokrasi, iletişim, ağ (network), yenilik (inovasyon), erişim, katılım, kullanılabilirlik, okuryazarlık, kültür, sosyal sermaye, yaşam boyu öğrenim olarak sıralanabilir. BİT'nin bilgi toplumu, küreselleşme, değişen çalışma koşulları, ekonomik gelişim, sosyal ve insani gelişimdeki rolü çok önemlidir.

Eşitsizliklerin ölçülmesinde kullanılan en önemli göstergeler bilgi ve iletişim teknolojilerine erişim ve bu teknolojilerin etkin biçimde kullanılma miktarıdır. Sayısal uçurum ile ilgili olarak genellikle üç göstergeden söz edildiği görülmektedir. Bunlar erişim, kullanım ve BİT okuryazarlığıdır. Gelir düzeyi, hane halkı büyüklüğü, cinsiyet ve yabancı dil bilgisi değişkenlerinin sayısal uçurum incelenirken göstergeler ile birlikte ele alınmasının daha sağlıklı bir yaklaşımı beraberinde getireceği ifade edilebilir. Nitekim gelir gruplarında, eğitim seviyelerinde, aile yapılarında, yabancı dil düzeylerinde ve cinsiyette var olan farklılıklar BİT'ne erişim, BİT kullanımı ve okuryazarlığında dengesizlikler meydana getirmektedir.

Türkiye de bireylerin internet kullanım oranları

Ülkemizde erkek ve kadın bireyler arasında gerek bilgisayar gerekse İnternet kullanımında kayda değer bir makas bulunmaktadır. Özellikle 2008 sonrası bu makas neredeyse sabitlenmiştir.

Türkiye’de Bireylerin Bilgisayar Kullanımı İstatistikleri

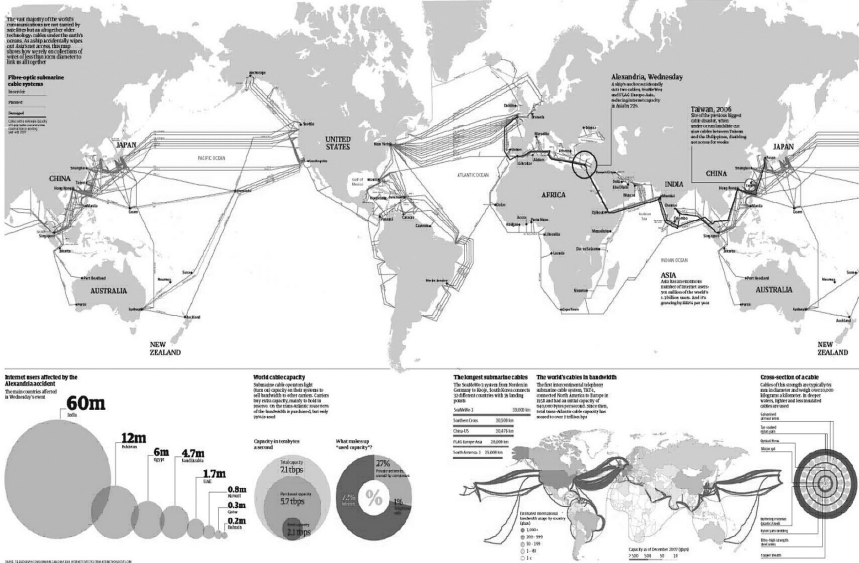
Grafikte somut bir biçimde görülebilen gerçek, eğitim seviyesi arttıkça İnternet kullanımında kadın-erkek arasındaki farkın yıllar içerisinde kapandığıdır. Bu etki lise ve dengi okullar eğitim seviyesinden itibaren gözlenmektedir. Veriler irdelendiğinde kadın nüfusun lise sonrası eğitim olanağı arttıkça, cinsiyetler arasındaki farklılığın azalacağı düşünülmektedir.

İNTERNET VE KULLANIM İSTATİSTİKLERİ

1. Giriş

İnternet'in 1970 yılında askeri bir proje kapsamında ortaya 15 bilgisayarın birbirine bağlanmasıyla ortaya çıkışından yaklaşık 40 yıl sonra, bugün dünya çapında yaklaşık 2 milyar insanın İnternet'e erişimi olduğu tahmin edilmektedir. Hem içerik hem kullanım yoğunluğuyla, "kaotik" bir büyüme ve yayılım gösteren İnternet gündelik hayatımızı, alışkanlıklarımızı hızlı bir şekilde dönüştürmeye devam etmektedir. Tüm bu hızlı dönüşüm içerisinde, yeniden yapılanmalar ve bunların toplumlar ve bireyler üzerindeki etkileri, sonuçları ise ikinci planda kalmaktadır.

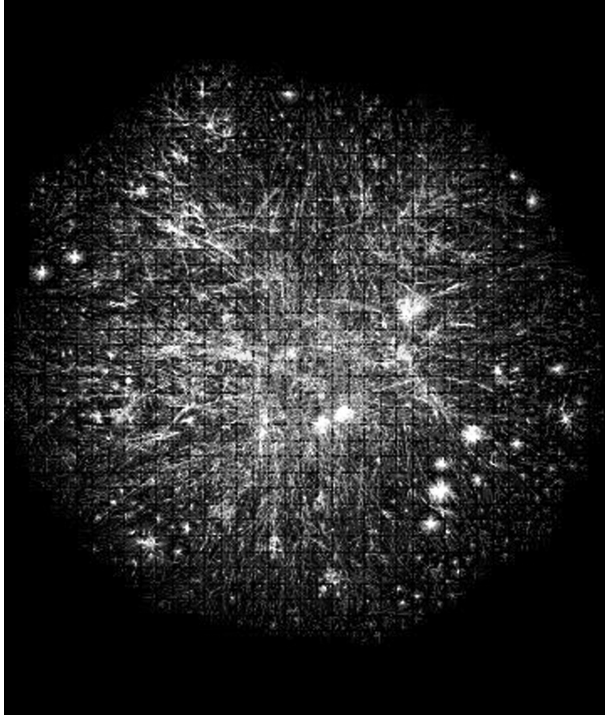
The internet's undersea world

2008 yılı sonu itibariyle Dünya'daki deniz altı fiber optik kablo ağı

Önceleri mevcut telefon alt yapısı üzerinden bilgisayarların birbirleriyle

bağlanması ile iş hayatına ve toplumsal hayata dahil olan İnternet'in kullanımı, Web (ağ) teknolojisi ile birlikte farklı bir noktaya sıçramış, geliştirilen fiber optik ağ alt yapısı ve geniş bant teknolojileri ile büyümüştür. Mobil teknolojilerin ilerlemesiyle bilgiye her an her yerden ulaşılmasını mümkün kılan İnternet'e bağlı toplam cihaz sayısı, 2010 yılında 5 milyarı bulmuştur [1]. Cisco'nun tahminlerine göre ise 2015 yılı itibariyle bağlı cihaz sayısı 15 milyarı bulacak, yıllık trafik 966 exabyte'a ulaşacaktır [2]. (1 exabyte = 1 milyon terabyte)

World Wide Web'in Haritası

Türkiye'de gazeteciliğin ve iletişimin duayenlerinden Prof. Dr. Korkmaz Alemdar, 2009 Bilişim Hukuku Kurultayı kapsamındaki "İnternetin Özgürlüğü" panelinde İnternet'i şöyle tanımladı : "dünya üzerindeki en büyük denetleme aracı". Alemdar; gazete, radyo ve televizyonun gelişim süreçleriyle internet'in gelişim süreci arasında paralellik kurarak, aslında olan bitenin iktidarın kendi enformasyon ağını kurmasından ibaret olduğunu ifade ediyordu: "Enformasyon çağı kime yarar sağladı? Dünya ticaretinde etkin ülkelere ve onların elitlerine. Sıradan insanlara yarar sağladı mı, elbette sağladı ama orantılı değil." Sıradan insanlara sağladığı yararlar açısından bakılacak olursa; WikiLeaks

isimli bir sitede Amerika'nın gizli belgeleri yayınlanmasıyla dünyanın gündemi değişebiliyor; İran halkı Twitter üzerinden tüm baskı ve susturma çabalarına rağmen derdini anlatıyor; Filistin'de, Libya'da, Irak'ta savaşın ortasında yaşayan insanlar seslerini ve yaşadıklarını blogları vasıtasıyla tüm dünyaya iletiyor, "Arap Baharı" diye isimlendirilen Tunus, Yemen, Mısır gibi ülkelerdeki ve onlardan esinlenen Avrupa ve Amerika'daki halk hareketlerinde İnternet örgütlenmenin önemli bir aracı olarak karşımız çıkıyor [3].

Dünya'nın bambaşka yerlerinde yaşayan insanlar ortak bir duyarlılık için bir araya gelebiliyor, paralel eylemler gerçekleştiriyor. Özellikle özgür yazılım alanından, bunların ve interneti bir özgürlük alanı olarak var etmenin alt yapısına yönelik yeni teknolojiler, fikirler ve uygulamalar geliştiriliyor. İnternet bilgiyi toplumsallaştırırken, bilginin üstüne kurulan iktidarları sallıyor; Mısır'da tüm İnternet erişiminin tamamının durdurulduğunda olduğu gibi, bu iletişim ırmağı kendisine yeni yataklar bularak, setleri aşarak ve varolanı dönüştürerek akışına devam ediyor.

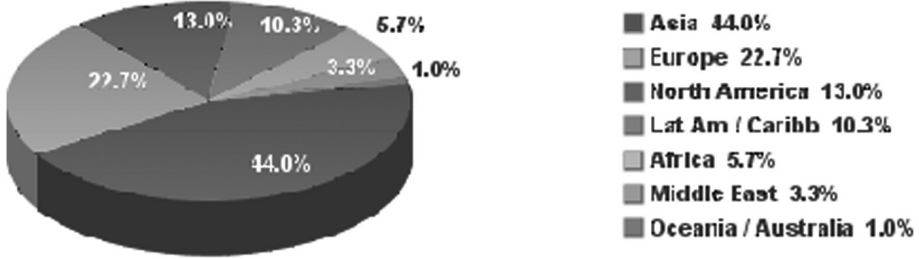
İnternet'in bütün bu dönüşümdeki rolü ve yapısal sınırları tartışması bir yana, önemi yadsınamayacak bu teknolojik-toplumsal yaratının yasa ve yasaklarla ele alınması bugünkü dünya sisteminin algısının bir göstergesi olarak nitelenebilir. Nitekim dünya nüfusunun İnternet'e erişimi arttıkça, İnternet ile ilgili düzenleme ve kontrol altına alma çabaları da aynı oranda artmıştır. Tüm bürokratik yapılar ve hukuk bu gelişimin gerisinde kalırken, yine eskiye ait yeniyeye uyarlanma çalışılan ne varsa ihtiyacı karşılamaktan uzak olmaktadır.

Bütün bu gelişme ve değerlendirmeleri göz önüne alarak hazırlanan bu rapor, Elektrik Mühendisleri Odası Bilişim Komisyonu 42. Dönemi süresince ve öncesinde, özellikle Türkiye'de yasal düzenlemeler, yaşanan gelişmeler ve değerlendirmeleri bir araya getirerek bundan sonraki çalışma ve tartışmalar için bir kaynak oluşturmayı hedeflemektedir.

2. Dünya’da ve Türkiye’de İnternet Kullanımı

Dünya’da toplam İnternet kullanıcı sayısının 2011 itibariyle 2,095,006,005 olduğu tahmin edilmektedir. Bu sayı dünyanın toplam nüfusunun % 30.2’sine denk gelmektedir. Bu aynı zamanda, 2000 – 2011 arasında %480’lik bir artış demektir. Yine istatistiklere göre Avusturya nüfusunun %60.1’i, Avrupa’nın ise %58’i İnternet kullanıcısıdır. Toplam İnternet kullanıcılarının kıtalara göre dağılımı aşağıdaki tabloda belirtilmiştir [4].

Internet Users in the World Distribution by World Regions - 2011

Source: Internet World Stats - www.internetworldstats.com/stats.htm

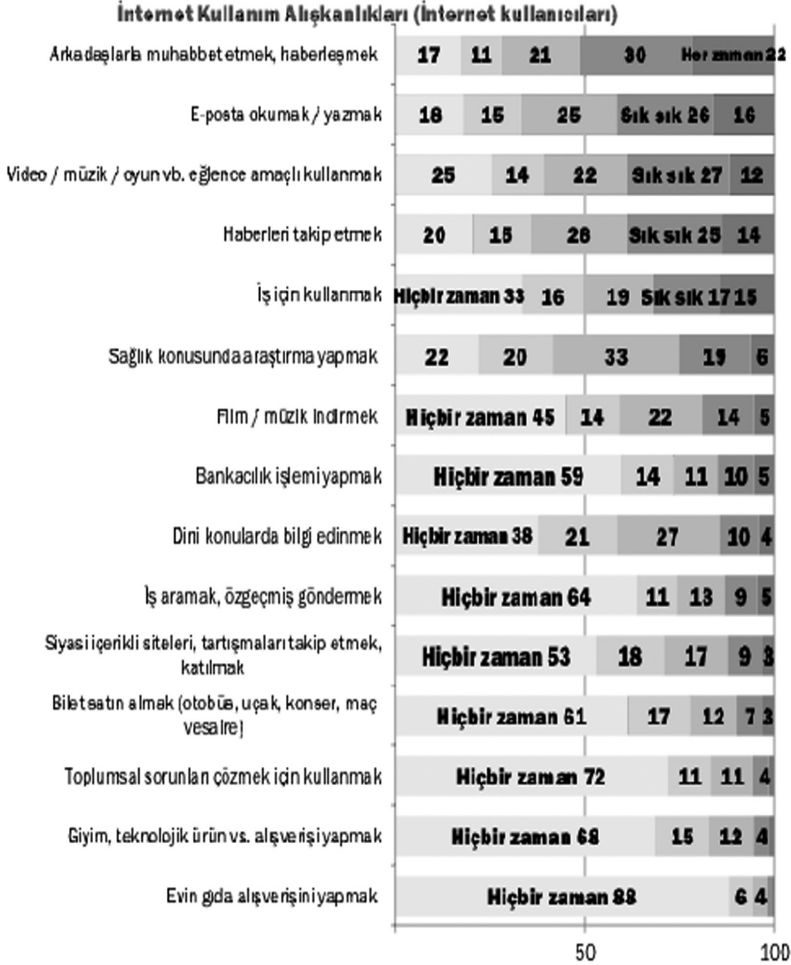
Basis: 2,095,006,005 Internet users on March 31, 2011

Copyright © 2011, Miniwatts Marketing Group

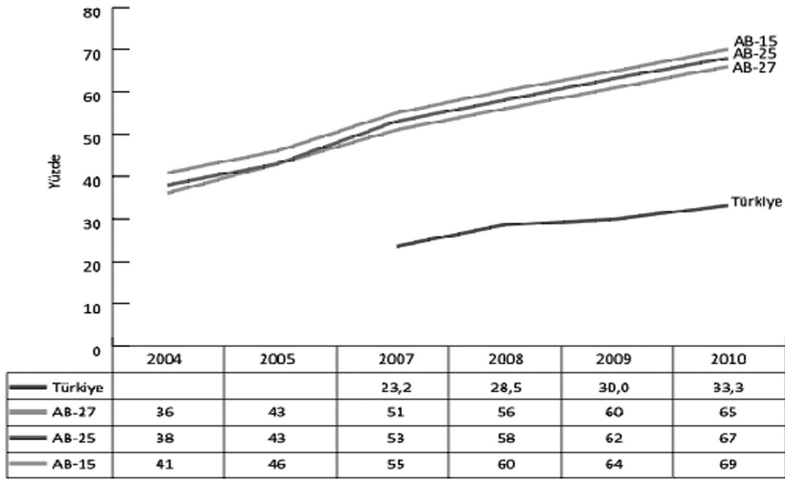
Türkiye İnternet’le 90’ların ortalarında tanışmıştır ve geniş bant bağlantı alt yapısının (ADSL, KabloNet vb.) hizmete sokulması ile 2000’li yıllarda İnternet kullanıcı sayısı hızlı bir artış göstermiştir.

KONDA’nın araştırmasına göre 2008 yılında yaklaşık 17 milyon 500 bin kişi internete girerken, bu sayı 2011 yılında 21 milyon 500 bin seviyesine ulaşmıştır. [28] Türkiye bu rakamla İnternet kullanımında Dünya’da 14. sırada yer almaktadır. Popüler sosyal medya ağı Facebook kullanımında ise Türkiye 6. sıradadır. [5]

Yine KONDA'nın araştırmasından Türkiye'de İnternet ve sosyal medya kullanımı ile ilgili bazı tablolar şu şekildedir:

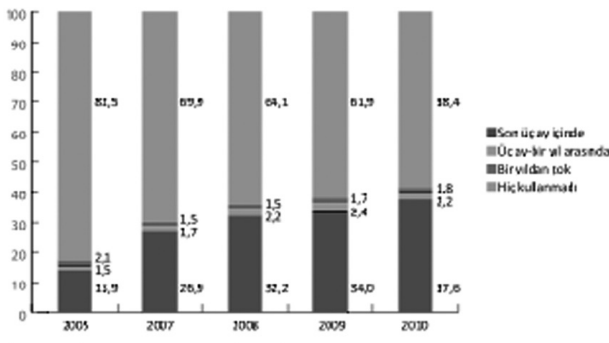
Şekil 1.30: AB ve Türkiye'de Düzenli İnternet Kullanım Oranları

Kaynak: AB değerleri Eurostat'tan (Nisan 2011 itibarıyla), Türkiye değerleri TÜİK'ten alınmıştır.

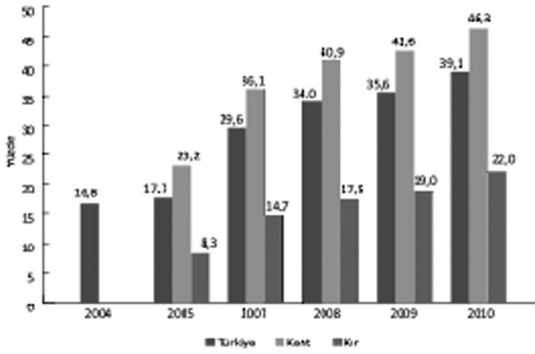
Konuyla ilgili 2011 yılı Bilgi Toplumu İstatistikleri'nde yer alan tablolar ise şu şekildedir.

Şekil 1.2: En Son İnternet Kullanılan Zaman

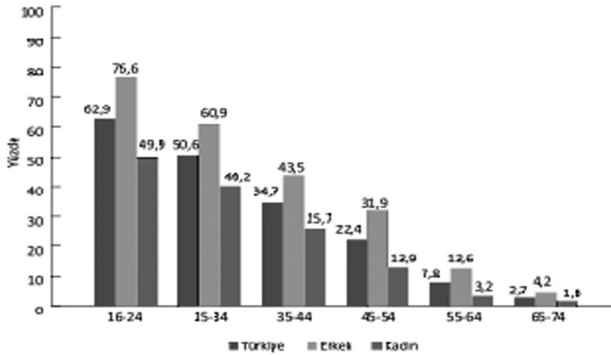
Kaynak: TÜİK İnternet ve Bilgi Teknolojileri Kullanım Anketi

Şekil 1.6: Son 3 Ay İçinde Bilgisayar Kullanımı, Kent-Kır

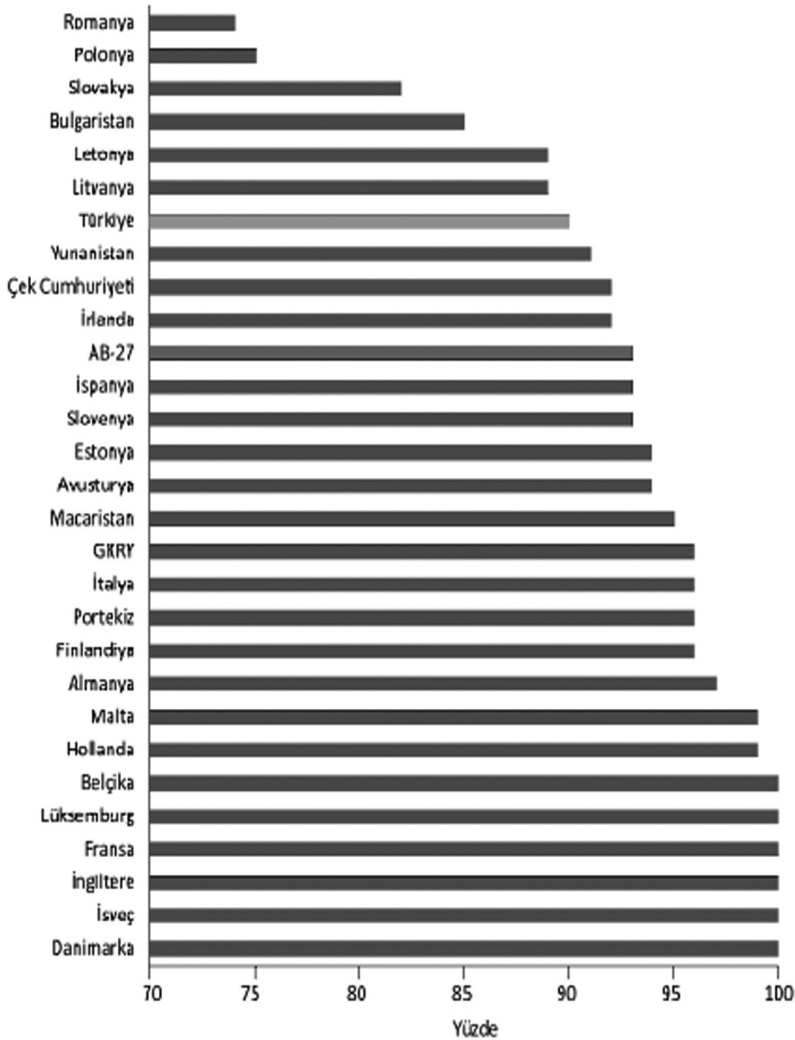
Kaynak: TÜİK Hanehalkı Bilgi Teknolojileri Kullanım Anketi

Şekil 1.8: Yaş Grupları İtibarıyla İnternet Kullanımı, 2010

Kaynak: TÜİK Hanehalkı Bilgi Teknolojileri Kullanım Anketi, 2010

Şekil 5.8: AB-27 ve Türkiye’de DSL Altyapısının Nüfusu Kapsama Oranı, 2009

Kaynak: Avrupa Sayışal Rekabetçilik Raporu 2010, Ulaştırma Bakanlığı

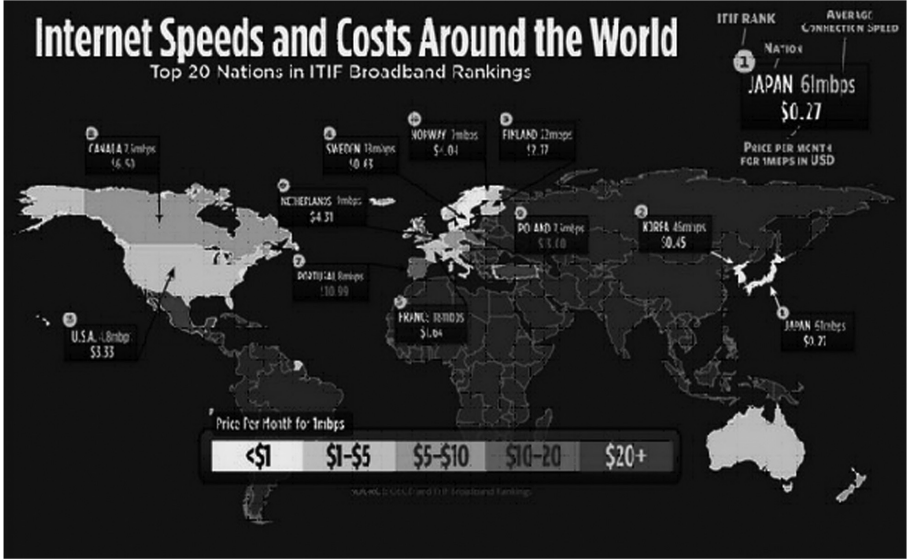
KONDA İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Araştırması'nın bulgular özeti kısmında ise şu ifadeler yer almaktadır; kısmında ise şu ifadeler yer almaktadır;

İnternet kullanımı araştırmasında, ilk göze çarpan bulgu internet kullanımının son üç yılda 8 puan artıp 18 yaş üstü nüfusun yüzde 42'sinin kullandığı bir mecra haline geldiğidir.

Bu temada diğer dikkat çeken bulgular:

- Öğrencilerin, beyaz yakalıların, eğitilmişlerin ve yüksek gelirli olanların başını çektiği mecraya en geç ayak uyduracak olanlar toplumun üçte birini oluşturan ev kadınlarıdır.
- İnternette ne kadar zaman geçirildiği, internete bakışı ve alışkanlıkları en fazla etkileyen unsurdur.
- Facebook, Twitter gibi sosyal paylaşım ağları, internet kullanımının önemli bir parçasıdır ve internet kullanıcılarını az çok temsil eder niteliktedirler.
- İnternet en çok eğlence ve haberleşme için kullanılmakta ancak bilgi edinme, iş arama, bankacılık ve alışveriş gibi işlevleri de kısmen benimsemiş durumda.
- İnterneti en çok benimsemiş olanlar CHP'liler. BDP'liler siyaset açısından gücünü daha iyi kavramışlar. Ak Partililer ise internet konusunda en geriden takip edenler.
- 18-28 yaş grubu, yoğun kullanımı ile farklı bir neslin habercisidir.

Türkiye genç bir nüfus olması, 1980 sonrası hızlı piyasalaşma ve kapitalizmle entegre olma çabalarının ortak bir ürünü olarak, önemli bir teknoloji pazarı haline gelmiştir. Bu bağlamda İnternet'in dünyadaki yayılma hızına paralel fakat daha düşük bir seyirde İnternet kullanımı artış göstermektedir.

Fakat haritada da görüleceği üzere İnternet bağlantı hızı/kullanım ücretleri Türkiye'nin durumu pek parlak değildir, bu da DPT'nin "Bilgi Teknolojileri İstatistikleri" raporunda yer alan kent/kır arasındaki sayısal uçurumun nedenlerinden biri olarak ele alınabilir.

İNTERNETTE BİLGİYE ERİŞİM VE İFADE ÖZGÜRLÜĞÜ TARTIŞMALARI

Bugün hukukun ve paralelinde hantal merkezi iktidar yapılanmalarının, aslında hızlı teknolojik ve toplumsal değişime ayak uyduramadığı hukukçular tarafından da kabul edilmektedir. Bu noktada, yapılacak olan yasal düzenlemelerin enine boyuna değerlendirilerek uygulamaya konulması özellikle önem taşımaktadır.

Toplumun teknolojiye çabuk uyum sağladığı ülkemizde, kullanıcının aktif bir rol aldığı Web 2.0 yaklaşımının yaygınlaşmasına paralel olarak, İnternet de yaşamın etkin bir parçası olmaya başlamıştır. Bilgi ve iletişim teknolojilerinin gündelik hayatta yer bulmasında, Türkiye, küresel piyasaya entegrasyonu oranında gecikmeler yaşarken; kendi özgün ve özgür yapısıyla denetimsiz, kontrolsüz bir alan olarak değerlendirilen İnternet'i kontrol altına alma ve denetleme çabalarında ise öncülük ettiği dahi söylenebilir.

Türkiye'de konuyla ilgili yasal iki temel yasal düzenleme kamuoyunda ciddi oranda tartışılmış ve tepki görmüştür. Bu düzenlemeler;

- 5651
- Güvenli İnternet

şeklinindedir.

Fakat yasal düzenlemelere geçmeden önce konuyla ilgili kamu yapılanmasının ele alınması faydalı olacaktır.

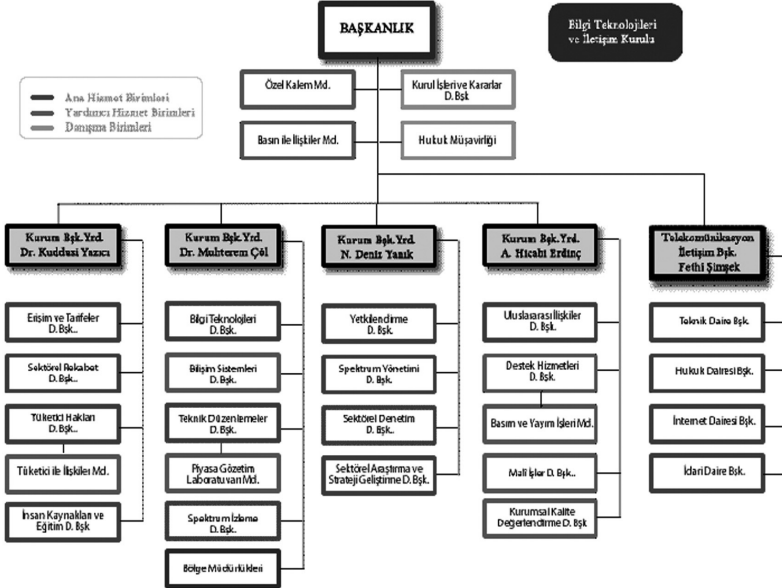
1. Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'nun Kuruluşu ve Organizasyonu

Türkiye'de elektronik haberleşme ve ilişkili konularda düzenleme yetkisine sahip Telekomünikasyon Kurumu 27 Ocak 2000 tarihinde Ulaştırma Bakanlığı'na bağlı olarak, telsiz haberleşme, mobil iletişim alanlarını ve teknik alt yapıyı düzenlemeleri hayata geçirmesi amacıyla kurulmuştur. 2008 yılından itibaren 5809 sayılı Elektronik Haberleşme Kanunu ile Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu adını alan kurum, asli olarak piyasayı ve rekabeti denetleyici, düzenleyici rolündedir. Kurumun yasada belirtilen görevlerinden bazıları :

- Abone, kullanıcı, tüketici ve son kullanıcıların hakları ile kişisel bilgilerin işlenmesi ve gizliliğinin korunmasına ilişkin gerekli düzenlemeleri ve denetlemeleri yapmak.
- Elektronik haberleşme sektörüne yönelik olarak, millî güvenlik, kamu düzeni veya kamu hizmetinin gereği gibi yürütülmesi amacıyla mevzuatın öngördüğü tedbirleri almak.
- Ara bağlantı ve ulusal dolaşım da dahil erişim ile ilgili uygulanacak usul

ve esasları belirlemek ve mevzuatın öngördüğü düzenlemeleri yapmak (...)

şeklinde. Bu kapsamda BTK kurulduğundan itibaren 50 yönetmelik (değişiklik yönetmelikleri hariç) ve 19 tebliğ vb. düzenleme ile tüm alana kapsamlı bir düzenleme getirmiştir. BTK'nın en önemli birimlerinden biri ise Hukuk, Teknik, İdari ve İnternet Daire Başkanlıkları'nın bağlı olduğu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığıdır.

Telekomünikasyon Kurumu (TK) olarak telefon dinlemeleriyle birlikte 5651 Sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun" yasası ile ilgili olarak web sitelerine erişimin engellenmesi ile bu alanın odağında bir kurum haline gelen TK'nın BTK ismini alarak görev ve yetkilerinin genişletilmesi sonrasında, Bilgi Toplumu Stratejisi'ni hayata geçirmekte başarılı olamayan DPT Bilgi Toplumu Daire Başkanlığı ve 27. ve sonuncu toplantısını 2009 yılında yapan e-Dönüşüm Türkiye İcra Kurulu, iyice etkisizleştirilmiştir. Devlet kurumlarının bilişim teknolojileri ve özellikle İnternet'e dair tüm faaliyetleri ağırlıklı olarak Ulaştırma Bakanlığı'nın kontrolünde ve BTK'nın etkisinde yürütülmüştür. Asli olarak alt yapı düzenleyicisi olarak kurulmuş bir kurumun, daha sonra bilgi ve iletişim alanında tek yetkili kurum haline getirildiği söylenebilir.

2. İnternet ile İlgili Yasal Düzenlemeler ve 5651 Sayılı Yasa

Türkiye’de İnternet alanına ilk yasal müdahaleler, daha sonraları çokça gündeme gelerek eleştiriler alan Türk Ceza Kanunu (TCK) 301. maddesine dönüşen 158. madde nedeniyle oldu. İnternet, ilk olarak 2001 yılında 4676 sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun’undaki değişikliklerle, ilgili kanun kapsamına alındı. Kanun “İnternet yayıncılığı için ayrı bir yasa hazırlanmalı”, “İnternet, düşünceyi açıklama ve yayma özgürlüğüdür” gibi gerekçelerle dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer tarafından veto edildiye de, sonra tekrar aynı şekilde TBMM’den geçirildi.

Aynı dönemlerde Medeni Kanun’da yer alan “hakaret” ile ilgili maddelerde yer alan “her türlü tedbir” hükmü İnternet için de uygulanmış ve daha sonraları çokça istismar edilecek bir içtihat doğmuştur.

2007 yılında ise bugün İnternet sitelerine erişim engellemelerinin dayanağını oluşturan 5651 sayılı İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun öncesinde, Türk Ceza Kanunu, Medeni Kanun ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu’nun ilgili maddeleri uyarınca mahkemelerce verilen erişim engelleme kararları İnternet servis sağlayıcıları tarafından uygulanmıştır. Özellikle 2005 yılında MÜYAP’ın “yetkili kurum” olmasıyla, 2005-2007 yıllarında 1500’ün üzerinde sitenin, telif haklarının ihlal edildiği gerekçesi ile erişimi engellenmiştir.

3. 5651 Sayılı Yasa

2006 yılında satanizm ve çocuk pornografisi olayları ile başlayan “denetimsiz ve kontrolsüz İnternet” propagandası, 2007 yılında 5651 sayılı “İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun”un çıkarılması için uygun ortamı sağlamıştır. Sivil toplumun katılımıyla hazırlanmakta olan yasa taslağı sümen altı edilerek, 5651’in uygulamaya alınması, bir başka “yönetişim” aldatması olarak tarihte yerini alırken, yasa ciddi bir muhalefet görmeden, hatta “Atatürk’e Hakaret”in de tanımlanan katalog suçlara eklenmesi ile geliştirilerek, TBMM’den geçmiş ve Cumhurbaşkanı tarafından onaylanmıştır.

Yasa, temel olarak içerik, yer, erişim ve toplu kullanım sağlayıcıların yükümlülüklerini tanımlayarak; engellemeler ve trafik takibi için uygun alt yapının oluşturulmasını sağlamıştır.

Erişim engellemeleri için de 5237 sayılı Türk Ceza Kanununda yer alan yedi katalog suçu (intihara yönlendirme, çocukların cinsel istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini,

müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama) geçer neden saymış ve bunlara "Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanun"da yer alan suçları da ekleyerek kapsamını geliştirmiştir.

Düzenlemeye göre, bu kapsamda yer alan siteler eğer yurt içindeyse mahkemece alınan engelleme kararı BTK'ya bağlı Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'nca uygulanacaktır. Ayrıca, içerik veya yer sağlayıcı yurtdışında ise veya çocukların cinsel istismarı ve müstehcenlik suçlarını oluşturan yayınlarla ilgili Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı'na re'sen kapatma yetkisi verilmiştir.

Yasa, en çok video paylaşım sitesi Youtube'un erişiminin 2.5 yıl engellenmesi nedeniyle kamuoyunda tartışılmıştır. " Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar" kapsamında değerlendirilen 4 adet videonun siteye eklenmesiyle başlayan sürecin özeti şöyle:

"Her şey Almanya'dan birilerinin Atatürk'e hakaret içeren 4 video yüklemesiyle başladı. Kimin yüklediği bilinmiyordu. 2008'de Türkiye harekete geçti, savcılık, "Bu videolar Türkiye'de yasak, kaldırın" dedi. YouTube makul buldu ve bu videoların Türkiye'ye ulaşımını engelledi. Buna IP blocking deniliyor. Yani Türkiye sınırları içinde bu videoları göremiyorsunuz ama YouTube açık, diğer videoları izleyebiliyordunuz. Olay halledilmiş gibi görünürken savcının küçük bir isteği daha oldu! "Bu videoları Türkiye'de engellemek yetmez, tüm dünyadan kaldırın" dedi. YouTube da buna "Hayır bu, yetki alanınızı da aşar" diyerek cevap verdi. YouTube, Türkiye'de tamamen engellendi. Bu aşamaya kadar ortada vergi tartışması yok, dikkatinizi çekerim.

Son olarak Almanya'da bir Türk girişimci konuyu çözmek için harekete geçti. Almanya'da bu şirket, Türkiye'de TRT arşivlerinin telif haklarının korunmasını resmi olarak üstleniyordu. YouTube'daki Atatürk görüntülerinin de TRT arşivlerinden çıktığını fark ettiler.

YouTube'un içinde telif haklarını koruyan otomatik bir sistem var. Yani siz telif haklarına sahip olduğunuz bir ürünü, film, şov ya da bir görüntüyü, sizin dışınızda yüklenenleri kaldırtabiliyorsunuz.

İşte Almanya'daki şirket, TRT dolayısıyla sahip oldukları Atatürk'ün görüntülerini göstererek bu videoların tüm dünyadan kaldırılmasını istedi. Nitekim YouTube rutin bir işlem olarak otomatik kaldırdı. Devlet de bunun üzerine Türkiye'deki YouTube yasağını kaldırdı. Anlayacağınız, yasağın Türkiye'de nasıl kalktığından YouTube'un da haberi yoktu. Konuyu araştırdıklarında olayı çözdüler. Bu videoları siteye tekrar yükleyip Türkiye'ye erişimini engellediler. "[6] [7]

Özellikle yasağın kalkması noktasında, İnternet Kurulu büyük bir çaba sarfetmiştir. Başlanan noktaya dönülmesine rağmen, Youtube, Türkiye ve uluslar arası

kamuoyu baskısından çekinildiği için yasanın gereği uygulanmamaktadır. Ulaştırma Bakanı Binali Yıldırım, erişim engellemesi çalışmalarından bazı Google uygulamalarının da etkilenmesi üzerine büyüyen tartışmaları sırasında, Google'ın Türkiye'de vergi vermediğini söyleyerek, mali bir konuyu, Youtube sansürü için gerekçe gibi yansıttı. Yine Ulaştırma Bakanı ve BTK yöneticileri Youtube'un Türkiye'de yetkililerinin olmadığını söyleyerek, her web sitesinin Türkiye'de temsilcilik açması gibi çağımızı algılayanın çok uzağında bir yaklaşım sergilediler. Aynı tarihlerde, Ulaştırma Bakanı'nın danışmanlarından birinin "Türkiye'nin Youtube'a erişimi engellemesi, Türkiye için gurur kaynağıdır" demesi kimseyi şaşırtmadı. "Youtube'u dize getirdik" propagandası ile erişim engeline neden olan videoların Youtube'dan kaldırılması ve sitenin tekrar açılması sürecinde ise İnternet Kurulu tarafından bir yasanın etrafından dolanma operasyonu yürütüldü.

Bugün Engelliweb isimli bir sivil girişim tarafından takip edilebildiği kadarıyla, 15559 [8] sitenin erişime engellenmesi dolayısıyla bu kanun, "sansür yasası" ismiyle anılmaya başlanmıştır. Yasa yayımlandığından bu yana gösterilen tepkiler, yapılan eleştiriler ve geliştirilen alternatif çalışmalar dikkate alınmamıştır.

Yasayla ilgili olarak, detaylı bir tartışma yürütmeden, temel problemleri dört başlıkta toplamak mümkündür:

-Yasa doğru bir şekilde uygulanmamaktadır

-Yasada uygulamada da problemlere yol açacak şekilde açıklar ve yanlışlar mevcuttur; web 2.0 yaklaşımıyla hazırlanan blog ve sosyal medya sitelerinin engellenmesi, siteyi kullanan diğer bir çok kullanıcıyı mağdur etmiş, fikir ve ifade özgürlüğüne darbe vurmuştur. Geri besleme mekanizması olmadığı için, içerik kaldırıldığı halde engelleme kararının devam ettiği siteler mevcuttur. Re'sen kapatma kararlarındaki keyfiyet, "müstehcenlik" gibi göreceli ifadeler uygulamada problemler yaşanmasına neden olmuştur.

-Yasa ve arkasındaki yaklaşım İnternet'in yapısını kavramaktan uzaktır; konuyla ilgili karar alan mahkemeler ve yasadaki düzenleme bugün web 2.0, bulut bilişim vb. yeni teknolojilere uygun değildir.

-Yasa İnternet'i kontrol ve tahakküm altına almaya çalışan baskıcı-otoriter anlayışın bir ürünüdür; İnternet'i kendi varlığına bir tehdit şeklinde algılayanın sonucu olarak, yasaklamalar ve engellemeler, daha net bir ifade ile "sansür" uygulamaları ile yeni medya ve iletişim mecrasının düzenlenmesi, kullanıcı ve yayıncıların takibe alınarak hareket ve özgürlüklerinin sınırlandırılması hedeflenmiştir.

Engellemelerin uygulanmasında DNS sunucuları üzerinden yönlendirme yöntemi kullanıldığı için, Türk Telekom yerine başka DNS sunucularının kullanılması veya proxy kullanımı ile engellemelerin aşılması söz konusu olmuştur. Başbakan Recep Tayyip Erdoğan'ın gazetecilerin Youtube ile sorusuna verdiği "Ben

giriyorum, siz de girin” cevabı,[9] Youtube’un engelli olduğu zamanlarda dahi Türkiye’den girilen ilk 10 site arasında yer almasının nasıl mümkün olduğunu da göstermiştir.

Yasa bir dönem de belirli bir grubun sürekli olarak aynı mahkemelerden çıkartılan engelleme kararlarıyla, mevcut hukuki sistemin konuya yabancılığını ve yasanın suistimale ne kadar açık olduğunun göstergesidir. [10]

Öte yandan yasa yayınlandıktan sonra da, 5651 dışında yasalar dayanak gösterilerek engellemeler devam etmiştir. [EK-1]

Son dönemde yasayla ilgili olarak İnternet Kurulu öncülüğünde bazı çalışmaların başladığı ve bu kapsamda çeşitli kurum ve kuruluşlardan görüş istendiği bilinmektedir.

4. “Güvenli İnternet” Uygulama Esasları

“İnternetin Güvenli Kullanımına İlişkin Usul ve Esaslar” ise 22.02.2011 tarihinde, “Elektronik Haberleşme Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği”nin 10. maddesi gereğince, 6 ay sonra yürürlüğe girmek üzere, BTK tarafından yayınlanmıştır. Daha sonra kamuoyunun gösterdiği tepki neticesinde, 04.08.2011’de güncellenerek tekrar yayınlanmış ve 22.08.2011’de uygulamaya girmiştir.

Elektronik Haberleşme Sektöründe Tüketici Hakları Yönetmeliği’nin 10. maddesinde de belirtildiği üzere; işletmeciler (internet servis sağlayıcıları) tarafından verilecek “yasadışı ve zararlı içeriklere karşı tüketicilerin korunmasına yönelik altyapı seviyesindeki hizmetler”i düzenlemek amacıyla yayınlanan “usul ve esaslar” genellikle kurum ve kuruluşlarda kullanılan “içerik filtreleme” sisteminin ülke çapında uygulanmasını hedeflemektedir.

Düzenlemenin ilk halinde, 5651 sayılı yasa ile ilgili ortaya çıkan “sansür” uygulamalarına yönelik çözümün bir parçası olarak önerilen filtreleme için temel başlıklar şöyledir:

- Kullanıcılara üç farklı profil seçeneğini sunulmuştur: aile profili, çocuk profili, yurtiçi internet profili.
- Söz konusu profiller, BTK tarafından işletmecilere sağlanacak, alan adı, IP ve portların tutulduğu “kara liste”ye göre filtrelenecektir.
- İşletmeciler isterlerse başka profiller hazırlayabilecektir, profillerin yanında filtreleme seçenekleri sunabilecek (oyun siteleri, sosyal ağlar vb. erişimi), ayrıca kara listeyi yerel veya uluslararası kurum/kuruluşların veri tabanlarını kullanarak genişletebileceklerdir.
- İşletmeciler bu altyapıyı kurmanın yanı sıra, bireysel abone sayısı, güvenli internet paketini kullanan abone sayısı gibi bilgileri aylık olarak

BTK'ya göndermekle ve ayrıca "filtre aşma yöntemlerinin engellenmesi amacıyla çalışma yapmak" ile yükümlü kılınmıştır.

- "Güvenli İnternet Paketi" kullanıcı tarafından talep edildiğinde, varsayılan profil "Aile Profili" olacaktır.
- "Güvenli İnternet Paketi" istemeyenler hiçbir filtrenin uygulanmayacağı "Standart Profil"i kullanacaklardır.
- "Kara Liste" kapsamında yer alan alan adı ve IP adresleri paylaşılmayacak fakat, kara listede yer alan bir web sitesine giriş yapılmak istendiğinde görüntülenecek "Uyarıcı ve Bilgilendirici İnternet Sayfası"nda "İtiraz Bağlantısı" yer alacak ve şikayetler bu şekilde Kurum'a ulaştırılacaktır.

Büyük çaplı etkisi olacak böylesine önemli bir düzenlemenin yapı, içerik ve yaklaşım açısından yetersiz ve tartışmalı olması çokça eleştiri almıştır. Metinde yer alan belirsizliklere yönelik olarak EMO tarafından BTK'ya aşağıdaki sorular yöneltilmiş fakat bir cevap alınamamıştır;

1. Madde 4/f bendinde tanımlanmış olan "İşlem kaydı", "Usul ve Esaslar" metninin devamında yer almamaktadır. Bu elektronik kayıtlarda tanımlanan "işlem" hangi kullanıcı hareketlerini kapsamaktadır? Bu işlem kaydı ne kadar süreyle tutulacak, nasıl saklanacak ve hangi kurum/ birimlerle paylaşılacaktır?
2. Madde 4/l bendinde tanımlanmış "Yurtiçi internet profili" ile, yurtdışı alan barındırma hizmeti alan bir çok Türkçe web sitesinin de var olduğu göz önünde bulundurulursa hedeflenen nedir?
3. "Kara liste"nin kapsamında hangi türden içerik yer alacaktır? Bu içeriğin belirlenmesinde söz sahibi taraflar kimler olacaktır? İçerik bağımsız bir birim/yapı tarafından denetlenecek midir? "Kara liste" kapsamındaki alan adı, IP ve portların listesine kullanıcılar erişebilecek midir?
4. "Beyaz liste"nin kapsamında hangi türden içerik yer alacaktır? Bu içeriğin belirlenmesinde söz sahibi taraflar kimler olacaktır? İçerik bağımsız bir birim/yapı tarafından denetlenecek midir? "Beyaz liste" kapsamındaki alan adı, IP ve portların listesine kullanıcılar erişebilecek midir?
5. İşletmelerin "Kara liste"yi genişletebilmek için faydalanacağı yerel ve uluslararası veri tabanlarının kullanımında bir sınırlandırma uygulanacak mıdır? Uygulanacaksa hangi veri tabanları kullanılacak ve neye göre belirlenecektir?
6. Profillerin kapsamındaki içerik sınıfları/kategorileri nelerdir, nasıl belirlenecektir? Belirli bir adresin bir sınıf/kategori altında olmasına hangi yöntemle, nasıl karar verilecektir?
7. Standart profil kullanıcılarının İnternet trafiği de aynı filtreleme alt yapısından geçecek midir? Mevcut mevzuattaki engellemeler için bu altyapı mı kullanılacaktır?
8. Standart profil seçen kullanıcılar için, 5651 sayılı yasa kapsamında re'sen erişimi engellenmiş alan adlarına erişim sağlanacak mıdır?
9. Kullanıcılar için hazırlanacak "ihbar bağlantısı" ve "itiraz bağlantısı"

üzerinden yapılan başvuruların sonuçları kullanıcıya bildirilecek midir?

Konu seçimler öncesi atmosferin de etkisiyle, internet kullanıcılarının, sivil toplum örgütlerinin yoğun tepkisiyle medyanın da ilgisini çekmiş ve uzun bir süre tartışılmıştır. Bu tepkinin üzerine İnternet Kurulu 25.05.2011, TİB yetkililerinin de katıldığı, tarafları bir araya getiren bir toplantı düzenlemiş [11] ve tüm görüşleri toplamıştır. Bu görüşler -bir kısmı tırpanlanarak- bir rapor haline getirilmiş ve bunun üzerine BTK yeni bir "Usul ve Esaslar" metni yayınlamıştır. [12]

Bugün uygulamada olan son halinde yer alan temel farklılıklar şöyle özetlenebilir;

- Herkesin aynı filtre alt yapısına dahil edileceği endişesini doğuran "Standart Profil" kaldırılmıştır.
- "Yurtiçi Profil" kaldırılmıştır.
- Sistem dahilinde kullanımları devam etse de "Kara Liste" ve "Beyaz Liste" şeklindeki tanımlamalar kaldırılmıştır.
- Listeleri belirlemek üzere bir Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı'ndan 3, İnternet Kurulu'ndan 2, BTK'dan 2 ve çeşitli uzmanlık alanlarından Aile ve Sosyal Politikalar Bakanlığı tarafından teklif edilecek 8 kişi arasından BTK tarafından seçilecek 4 kişiden oluşan "Güvenli İnternet Hizmeti Çalışma Kurulu" tanımlanmış ve görevlendirilmiştir.

Bu haliyle, düzenlemeye ciddi bir makyaj yapılmış fakat konunun özüne dokunulmamıştır; hala içeriği yetkinliği tartışılır bir kurum tarafından belirlenen listelere göre, tek tip aile/çocuk anlayışının hakim olduğu merkezi bir filtreleme uygulaması söz konusudur ve bu daha ileri sansür uygulamalarının alt yapısının oluşturulduğu endişelerini artırmaktadır.

2002 yılında düzenlenen 1. Bilişim Şurası Hukuk Çalışma Grubu Raporu'nda konuya ilişkin şu ifadeler yer vermiştir: "Önleyici ve filtre edici yazılımların, rating sistemlerinin devlet eliyle kullanılması ve kullanımlarının yaygınlaştırılmasına çalışılması oldukça hassas bir konudur. Bu yazılımların devlet eliyle tüm vatandaşları kapsayacak şekilde kullanılması, devletin hak ve özgürlükler alanına doğrudan bir müdahalesidir. Hukuk devletinde hak ve özgürlükler ancak kanunla, Avrupa İnsan Hakları Sözleşmesi ve Anayasalarda belirtilen zorunluluklar çerçevesinde kısıtlanabilir."

Söz konusu uygulamanın tercihe bağlı olması savunuların temeli teşkil etmiştir fakat bu savunu eleştirilere cevap niteliği taşımaktan uzaktır. En son yayımlanan AGİT raporuyla, Türkiye'nin AGİT bölgesinde İnternet filtresi uygulayan tek ülke olduğu açıkça yer almış, uluslararası kamuoyundan da olumsuz tepkiler gelmiştir. [13] [14] [15] [16]

Konu, yetkililerin açıklamaları ve diğer gelişmelerle farklı yönleriyle de ele alınmalıdır: 26 Mayıs'da BTK Başkanı Tayfun Acarer'in bir açıklaması basında

yer bulmuştur; "Kendi bilgi ve olanakları ile internetin bu tür sakıncalarıyla baş edemeyen sıradan vatandaşların, muhafazakâr ailelerin eve internet sokmamaya varan yöntemlere başvurduğuna dikkat çeken Acarer, Geniş Bant internet aboneleri sayısının 'doğgunluk' seviyesiymiş gibi 9 milyon civarında kalmasının da ailelerin bu eğiliminden kaynaklanmış olabileceğini söyledi." [17]

Bu açıklama, "güvenli internet kullanımı"nın arkasında "istikrarlı abone sayısı artışı"nın da hedeflerden biri olduğunu açıkça ortaya koymaktadır.

Bundan yaklaşık bir ay önce de: "Telekomda tekel sektörel büyümeyi durdurdu" [18] başlığıyla yayınlanan haberde yine Acarer "İnternet bağlantısında çok yakında kapasite sorunuyla karşılaşılacağını, bu yüzden günü kurtaran mikro uygulamalar değil, makro düzeyde çözümler üretilmesi gerektiğini" ifade etmiştir. Konuyu daha kapsamlı bir şekilde ele alan Mustafa Aykut küresel IP trafiğinin son beş yılda 8 kat, veri trafiğinin ise son iki yılda 28 kat arttığını belirterek, diğer taraftan trafik arttıkça gelirler ona bağlı olarak aynı oranda artmadığını, tam aksine, gittikçe meta haline dönüşen temel ses ve veri gelirlerinin azaldığını söyleyerek krizin derinleşeceğini işaretlerini vermiştir. [19]

İşte bu noktada filtreleme yine olası çözümlerden biri olarak karşımıza çıkmaktadır; "tüm dünyada genişbant veri iletişimi servisleri sunabilen şebekelere olan ihtiyacın günbegün büyümesi mevcut şebekeler üzerinden gönderilen trafiğin artık kolayca yönetilememesinden kaynaklanıyor. Ellerindeki şebekeleri büyüyen veri trafiğiyle aynı hızda yenileyemeyen operatörler çareyi veri trafiğini yönetirken bazı kısıtlamalara gitmekte buluyorlar." [20]

"Güvenli İnternet" filtresi uygulamaya girdikten sonra yaşananlar da endişelerin yersiz olmadığını ortaya koymuştur. Harun Yahya'nin evrimaldatmacasi.org sitesi Çocuk Profili'nde yayına açıkken evrimianlatmak.org'un filtrelenmiş olması; benzeri şekilde musulmanlik.com sitesi yayına açıkken, hristiyan.gen.tr-ateistforum.org gibi sitelerin filtrelenmiş olması uygulamanın geleceğine dair de ip uçları vermektedir. [21]

5. Diğer Girişimler

2010 yılı içerisinde Emniyet Genel Müdürlüğü bünyesinde İnternet üzerinden işlenen suçlara hızlı müdahale etmek amacıyla IP Takip Merkezleri'nin kurulmasına ilişkin çalışmalar medyaya yansımıştır.

Diyanet İşleri Başkanlığı'na da İnternet siteleri için hatalı yada noksan olarak yayınlanan mushaf, cüz ve Kur'an-ı Kerim ile ilgili olarak erişim engelleme kararı aldırma yetkisi verilmesi yine bu alanda tepki toplayan girişimlerden biridir.

Son olarak ise bir tebliğ ile servis sağlayıcılara alan adlarında bulundurulması yasak sözcükler listesi iletilmiştir. Gelen tepkiler üzerine BTK geri adım atarak, tebliğin sadece bilgilendirme amaçlı olduğu söylenmiştir. Bu tebliğde de BTK, açıkça yetki sınırlarını aşarak, "müstehcenlik" perdesi altında alakasız bir çok

sözcüğü de listeye katarak, İnternet polisliğine soyunmuştur. [22]

6. İnternet Yayınlarının Düzenlemesi ile İlgili Alternatif Çalışmalar ve Tepkiler

Kamu kurumlarında, İnternet ile ilgi yasal düzenlemelere yönelik çalışmalar başladığı andan itibaren internet kullanıcıları, akademisyenler, hukukçular ve demokratik örgütler içerisinde de konu tartışılmaya başladı. Bu tartışmalar 5651 sayılı yasanın uygulanmaya başlaması ve Youtube'a erişimin engellemesi sonrasında, kitlesel tepkiler ve kampanyalara dönüşmeye başladı.

Bunun ilk örneği, İnternet Teknolojileri Derneği (INETD), Türkiye Bilişim Derneği (TBD), Linux Kullanıcıları Derneği (LKD) gibi pek çok dernek ve örgütün bir araya gelerek başlattığı "İnternete Sansür Değil Sürat Gerek" kampanyası oldu [23]. İnternet sitesi üzerinden yayınlanan bir deklarasyonla yürütülen kampanya kısa zamanda hızla yayıldı ve geniş bir yankı buldu. 5651 sayılı yasaya dair geniş bir değerlendirmenin yapıldığı metin şu şekilde bitiyordu: "Sonuç olarak, bilişim sektöründe faaliyet gösteren STK'lar olarak, "çocuk pornografisi"nin eksik yönleri olsa da, halen yürürlükte olan TCK'da düzenlenmiş olduğunu ve mevcut haliyle bile suçla ilgili soruşturma ve kovuşturmaların adli makamlarınca sürdürülmesinde ciddi sıkıntılar yaşanmadığı da göz önüne alınarak, ülkemiz açısından son derece önemli olan Bilişim Suçları konusunun sağlıklı bir düzenleme ve bilişim oyuncularının görüş birliği sağlanmış şekilde yeniden çıkartılması için Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu, ilgili Bakanlıklar ve TBMM'nin gerekli duyarlılığı ve önemi göstereceğine inancımız olduğunu bildirir, aksi takdirde kaybedenin Türkiye olacağını hatırlatırız." [EK-2] Mayıs 2007'de başlatılan ve bu alanda bir ilk olan kampanya, Türkiye'de yapılan yasal düzenlemelerin sonrasında da "sansür" adı altında anılmasının da en büyük etkenlerinden biri oldu.

Bu kampanyayı takip eden, daha geniş çaplı bir kampanya ise "Sansüre Sansür" ismiyle başlatıldı.[24] Youtube'un üzerinde DailyMotion sitesinin de erişime engellmesi sonrası Ağustos 2008'de başlayan blog ve sitelerin kendilerini "kapatması" yine hızlı bir şekilde yayıldı ve basında geniş bir yer buldu. "Sansüre Sansür" kampanyası bu noktadan sonra, süreci takip eden ve gelişmelere tepki veren bir sanal harekete dönüştü. Web sitesi üzerinden devam eden bilgilendirme ve değerlendirmelerin haricinde zaman zaman düzenlenen kampanyalarla hareket canlılığını korumaktadır.

İnternet ve yasal düzenlemeler ilgili Türkiye'de yapılmış en kapsamlı çalışma iki akademisyen tarafından hayata geçirildi: uluslararası bir hukukçu olan Doç. Dr. Yaman Akdeniz ve insan hakları ve idare hukuku üzerine çalışan Yrd. Doç. Dr. Kerem Altıparmak. Tam adı "İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır: Türkiye'de İnternet İçerik Düzenlemesi ve Sansüre İlişkin Eleştirel Bir Değerlendirme" olan kitap, kamuoyunda kapağı nedeniyle "biberli kitap" olarak anıldı. Kitabın

tam metnine web sitesinden erişebilmek mümkündür. [25] Yaman Akdeniz ve Kerem Altıparmak bu yayın sonrası pek çok panel ve forumda yer alarak bilgilendirme ve kamuoyu oluşturma çabalarına destek oldular, hazırladıkları raporlar ve açtıkları davalarla Türkiye’de İnternet sansürü karşıtı hareketin gelişmesini önemli katkılarda bulundular ve bulunmaya devam etmektedirler.

Sansür tartışmaları ile ilgili en önemli adımlardan birisi de 2008 yılında Abant’ta, 2010 yılında ise Kartepe’de gerçekleştirilen “İnternet İçerik Düzenleme Çalıştay”ları oldu.[26] 40 farklı kurumdan, 65 kişinin katıldığı birinci çalıştay daha çok “arama” formatında geçti ve sorunlar tespit edildi. 2010 yılında gerçekleştirilene ikinci çalıştay ise turk.internet.com–Ankara Barosunun işbirliği ve Daily Motion ile Türk Telekom’un katkıları ile düzenlendi ve hakim, savcı, avukat, Adalet Bakanlığı, Ulaştırma Bakanlığı, Emniyet Genel Müdürlüğü, Askeri Hakim ve TİB yetkililerini bir araya getirdi. Sonrasında yayınlanan “Kartepe Kriterleri” ise bu konuda yayınlanmış en önemi referans metinlerden birisi olarak değer gördü. [EK-3].

2010 yılında Youtube’a yönelik başlatılan IP bazlı bloklama işleminden sonra, tepkiler artarak İnternet vesilesiyle bir araya geldi; Sansüre Karşı Ortak Platform [27]. Platform 19 Haziran 2010’da, elliye aşkın STK, sivil inisiyatif ve İnternet platformunun katılımı ile ilk toplantısını yaparak, EMO’nun da imzaladığı ortak deklarasyon metni yayınladılar [EK-4] Bir çok farklı grubun bağımsız girişimleriyle düzenlenen bireysel ve sanal eylemler, 17 Temmuz 2010 Cumartesi günü, “Sansüre Karşı Yürüyüş” adı altında Taksim’de, yaklaşık 2000 kişinin katıldığı kitlesel eyleme dönüştü.

Bu, Türkiye’de bir ilkti; internet üzerinden ve tamamen internete dair bir hareket sokağa inerek önemli bir toplumsal tepki oluşturuyordu. Bu ilk eylem, 15 Mayıs 2011’de gerçekleştirilecek kitlesel eylemlerin de bir öncülü oldu. BTK’nın “Güvenli İnternet” uygulamasına karşı olarak, seçim öncesi gerilimli ortamda yürütülen tartışmaların sonucunda başta İstanbul, Ankara, İzmir, Bursa, Eskişehir olmak üzere pek çok ilde geniş katılımı gerçekleştirilen eylemler dünya kamuoyunda da büyük yankı buldu.

Konu uluslararası basına son olarak Anonymous’un 9 Haziran 2011 tarihli saldırısı ile yansıdı. Siteyi kullanılmaz hale getirmeyi amaçlayan DDOS saldırısı, BTK’nın kendi sunucularına yurtdışı erişimi bloklamasıyla kısa sürede savuşturulmuş oldu.

Anonymous daha sonra, 14 Şubat 2012 tarihinde, Digiturk’un çeşitli siteleri engellmesine bir tepki olarak BTK’ya bir sızma saldırısı gerçekleştirdi. Her ne kadar BTK “hacklenmedik” dese de, BTK’nın veritabanının kişisel bilgilerin de yer aldığı önemli miktarda veri Pastebin sitesinde yayınlandı. 14 Mart 2012 tarihinde ise, internet korsanları ve alternatif hareketler tarafından sıkça

kullanılan Pastebin sitesi Türkiye'den erişime engellendi.

İnternet erişim engelleriyle ilgili yapılan bir diğer önemli çalışma ise TBMM Ortak Çalışma Grupları kapsamında yapıldı. İstanbul ve Ankara'da gerçekleştirilen bilgilendirme ve tartışma toplantılarının ardından, milletvekillerinin katılımı ile 15-16 Şubat 2011'de yapılması planlanan final çalışmayı, milletvekillerinin katılım sağlayamaması nedeniyle ertelendi. Bu toplantılarda yapılan ham değerlendirmeler şöyleydi:

- TİB Adalet Bakanlığı veya Başbakanlıkla ilişkili hale getirilmeli. (Temel Haklar konusu göz önünde bulundurularak...)
- "Toplu Kullanım Sağlayıcı", "Erişim Sağlayıcı" tanımları tamamen yeniden yapılmalı.
- Bulut bilişim ve Web 2.0 hizmetlerinin sağlayıcıları için kanunda yeni tanımlamalar yapılmalı.
- "Trafik bilgisi"nin daha açık bir tanımı yapılmalı.
- İçerik sağlayıcısının sorumlulukları (Md. 4/2), somutlaştırılmalı.
- ISP'ler ve kurum/kuruluşların hangi verileri tutacağı, ne kadar süreyle hangi koşullarda saklayacağı açıkça belirtilmeli.
- Kayıtlardaki zaman damgasının bağımsız güvenilir bir üçüncü taraftan alınması gerektiği belirtilmeli.
- 8. Maddede tanımlanan katalog suçlar kaldırılmalı. İçeriği suç teşkil eden verilerin tamamen yayından kaldırılmasına odaklanmalı.
- Müstehcenlik tamamen kapsam dışı bırakılmalı, çocukların cinsel istismarı konusuna odaklanılmalı.
- Engellemeden önce "uyar-kaldır" uygulaması zorunlu tutulmalı.
- Re'sen engellemeler tamamen kaldırılmalı.
- Türkiye "Avrupa Siber Suçlar Sözleşmesi"ne taraf olmalı.
- Koruma tedbiri ve idari tedbir kararlarının yeniden düzenlenmesi gerekli. Mahmelet ve TİB arasındaki iletişimin korunması, içerik kaldırıldığında engellenenin kaldırılması sağlanmalı.
- Md. 10/4/a maddesinde bahsi geçen uygulama için, temel haklar konusunda uzmanların katılımı sağlanmalı.

7.Sonuç ve Öneriler

Telekomünikasyon ağlarının ekonomi-politiğinin gelecek yıllarda daha fazla internet kullanım alışkanlarımız ve bu alandaki düzenlemeler üzerinde belirleyici olacağını görülmektedir. İlerde ulusal sınırlarımız internete taşınır mı, web sitelerine vize ile girmek zorunda kalır mıyız bilemiyoruz, fakat henüz maceranın başında olduğumuz söylenebilir. İnternet bir kamusal alan olarak, diğer alanlarla derinden bağlantılı bir şekilde tüm aktörlerin ciddi bir mücadelesine sahne olacaktır.

İnternet'in getirmiş olduğu görece "özgürlük alanı", daha fazla insanın dahil olmasıyla, siyasi iktidarların üzerinde tahakküm kurmak istedikleri bir alan haline gelmiştir. Bu elbette öncelikle, telif hakları gibi, ticari kaygılar düzeyinde iken (2001'de internet üzerinden müzik paylaşım programı Napster'in kapatılması), daha sonra tüm dünyada ve Türkiye'de sansür uygulamalarına kadar gelmiştir.

Baştan beri yapılan düzenlemeler, Başbakan'ın, Ulaştırma Bakanı'nın ve BTK Başkanı'nın yaptığı açıklamalar aslında bilgi ve iletişim teknolojilerinin nasıl çarpık bir şekilde ele alındığının göstergesidir. Hem küresel şirketlerin "nasıl daha fazla kazanırız?" hırslarıyla hem mevcut siyasi iktidarların sanal dünya üzerinden de hakimiyetlerini genişletme arzularıyla, toplumsal gelişimin ve paylaşımın önüne set çekilmektedir. Bu gelişmeler, "bilimi ve tekniği halkın hizmetine sunmayı" şiar edinmiş biz meslek odalarına görevimizi tekrar hatırları niteliktedir.

Vatandaş koruyacak-kollayacak, kişisel verilerin korunması gibi, uygulama ve hukuki düzenlemeler yerine siyasi iktidarın denetleyici-düzenleyici kurumlar üzerinden, kendi egemenliğini ve söylemini korumaya ve yaymaya yönelik faaliyetleri, bu alandaki toplumsal, demokratik, özgürlükçü gelişmelerin önünü tıkamakta ve son kullanıcıyı mağdur etmektedir. Bütün bu çarpıklıklara karşı duran dağınık fakat geniş bir toplumsal muhalefet olmasına rağmen, özellikle 5651 sayılı yasa çıktığından bu yana üretilen hiç bir karşı fikir ve argüman dikkate alınmamış, Türkiye'de cüretkar bir kara komedi sahnelenmiştir. Başta Elektrik Mühendisleri Odası olmak üzere toplumun ilerici-aydın örgütleri, bu muhalefeti güçlendirmek zorundadır.

Bu noktada aşağıdaki temel ilkeler üzerinden yürütülmesi gereken çalışmalara dair öneriler listelenmiştir;

- İnternet erişim hizmeti tüm vatandaşların eşit bir şekilde faydalanabileceği, ucuz ve kaliteli olarak sağlanmalıdır.
- İnternet kamusal alanın bir uzantısı, gündelik yaşamın bir parçası olarak algılanmalı, kamusal hizmetlerin, e-devlet uygulamalarının kalitesinin ve şeffaflığının sağlanması yönünde çalışmalar yapılmalıdır. Bilgi tüm halkın ortak varlığı olarak ele alınmalı, metalaşmadan kurtarılmalıdır.
- İnternet erişimi ve İnternette ifade özgürlüğü yasal ve teknik yollardan kısıtlanmamalı, konu genel haklar ve özgürlükler çerçevesinde ele alınmalıdır.
- Herkesin İnternette anonim olarak var olma hakkı korunmalıdır.
- İnternet yoluyla/İnternet üzerinden işlenen suçların takibi sanal dünyadan öte gerçek dünyada kovuşturulmalıdır. Bu suçlar, hukuki boyutta İnternet erişimi ve İnternette ifade özgürlüğü yönünde bir engel oluşturacak şekilde ele alınmamalıdır.

- İnternet, toplumsal açıdan bilgi paylaşımının ve emek örgütlenmesinin bir aracı olarak görülmeli, bu bakış açısıyla teknik, hukuki ve politik mücadele yöntemleri geliştirilmelidir.
- İnternetin bir denetim aracı yerine, bir paylaşım aracı olmalıdır.

Önerilen çalışmalar:

- İnternetin özgür, demokratik, toplumsal faydayı merkezine alan bir yapı olarak gelişmesi için ilgili demokratik kitle örgütleriyle bir platform kurulmalıdır.
- İnternetin özgür, demokratik, toplumsal faydayı merkezine alan bir yapı olarak gelişmesi için konunun teknik boyutuyla ilgili analizler ve raporlar hazırlanmalıdır.
- İnternetin ekonomi, emek, siyaset, toplum, birey, eğitim, hukuk, örgütlenme vb. alanlar üzerine etkileri uzmanların katılımıyla araştırılmalı, çeşitli etkinliklerde konu gündeme getirilmeli ve bu çalışmaların sonuçları konunun tüm taraflarına ve kamuoyuna ulaştırılmalıdır.

8. Kaynaklar

- [1] "Five billionth device about to plug into Internet"
<http://www.networkworld.com/news/2010/081610-5billion-devices-internet.html>
- [2] "Cisco predicts internet device boom"
<http://www.bbc.co.uk/news/technology-13613536>
- [3] "Arap devrimini Facebook değil halk yaptı" (Hürriyet / 27.05.2011)
<http://goo.gl/eIO7j>
- [4] Internet World Stats
<http://www.internetworldstats.com/stats.htm>
- [5] Facebook Stats
<http://www.socialbakers.com/facebook-statistics/>
- [6] "YouTube Yasağının Perde Arkası" (Radikal / 03.11.2010)
<http://goo.gl/stpT6>
- [7] "O videolar yeniden Youtube'da"
<http://www.ntvmsnbc.com/id/25147038/>
- [8] Engelli Web
<http://engelliweb.com/>
- [9] "Başbakan: Ben Youtube'a giriyorum" (Hürriyet)
<http://goo.gl/1WjM2>
- [10] "Adnan Hoca istiyor Silivri mahkemeleri KAPATIYOR!" (Vatan / 15.10.2008)
<http://goo.gl/dVpld>
- [11] "Bu gelen kullanıcının isyan sesleri!" (Habertürk / 26.05.2011)
<http://goo.gl/cRZPB>
- [12] Güvenli İnternet Hizmetine İlişkin Usul ve Esaslar
<http://goo.gl/glqzk>
- [13] "Türkiye, AGİT bölgesinde devlet eliyle zorunlu filtre uygulamaya kalkan ilk ve tek ülke" (BTHaber)
<http://www.bthaber.com.tr/?p=14495>
- [14] Türkiye: İnternet sansürüne hayır!
https://secure.avaaz.org/tr/no_internet_censorship/
- [15] "Anonymous'tan Türkiye'ye uyarı"
<http://goo.gl/jNmGb>
- [16] ABD'den İnternet İçin Uyarı
<http://goo.gl/Ko2B8>
- [17] Mütedeyyin tüketici ayarı (Radikal / 12.05.2011)
<http://goo.gl/C3TaW>
- [18]"Telekomda tekel sektörel büyümeyi durdurdu"
<http://goo.gl/ixD7G>
- [19]: "Dijital Tsunami" (BTHaber)
<http://goo.gl/NAUsQ>

- [20]: "İnternet erişimini engelleme Avrupa'nın da problemi" (BTHaber)
<http://goo.gl/dUXIa>
- [21] "Evrim Filtreye Takıldı" (CNNTürk)
<http://goo.gl/uaQry>
- [22] "İnternet Sitelerine BTK Yasağı"
<http://goo.gl/Lu6gP>
- [23] "İnternete Sansür Değil Sürat Gerek"
<http://http://www.kampanya.org.tr/sansur/>
- [24] Sansüre Sansür
<http://sasuresansur.org/>
- [25] "İnternet: Girilmesi Tehlikeli ve Yasaktır"
http://http://privacy.cyber-rights.org.tr/?page_id=255
- [26] "5651 Çalıştay"
<http://5651calistay.wordpress.com>
- [27] Sansüre Karşı Ortak Platform
<http://http://www.sansursuzinternet.org.tr/>
- [28] KONDA İnternet ve Sosyal Medya Kullanımı Araştırması Ocak'11
<http://www.konda.com.tr/tr/raporlar.php>

Ek-1

T.C.
BİLGİ TEKNOLOJİLERİ VE İLETİŞİM KURUMU
Basın ve Tüketiciler ile İlişkiler Müşavirliği

BASIN BÜLTENİ

Erişim Engelleme Uygulamasına ilişkin açıklama.

Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu, Ankara, 01.03.2011

Digitürk avukatlarının talebi üzerine; Diyarbakır 2. Sulh Ceza Mahkemesi ve Diyarbakır 5.Asliye Ceza Mahkemesi, yayın hakları şirkete ait olan Sportoto Türkiye Süperlig müsabakalarını yayınladığından bahisle bazı İnternet siteleri ve IP adreslerini 5846 sayılı Fikir ve Sanat Eserleri Kanununun ek-4 maddesi gereğince erişime engellenmesi yönünde karar vermiştir. Bu karar Diyarbakır Cumhuriyet Başsavcılığı tarafından doğrudan erişim sağlayıcılara gönderilmiş ve erişim engelleme doğrudan erişim sağlayıcıları tarafından uygulanmıştır.

Bu işlem 5651 sayılı yasa kapsamı dışında verilen erişim engellenmesi niteliğinde bir karar olduğundan Kurumumuz tarafından herhangi bir işlem tesis edilmemiştir.

Kamuoyunun bilgisine saygıyla sunulur.

Ek-2

"İnternete sansür değil, sürat gerek!"

Türkiye'de bilişim konusunda uzmanlaşmış Sivil Toplum Kuruluşları; TBMM'de 04/05/2007de 5651 no ile kabul edilen "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi Ve Bu Yayınlar Yoluyla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun Tasarısı" konusunda ortak bir bildiri yayımladı. Ortak bildiri de bu yasanın, bürokratik bir yapıya yargısız sansür yetkisi verdiği belirtilerek, ifade özgürlüğünü korumak, Türkiye internetini büyütmek ve toplumsal yarar açısından yasanın gözden geçirilmesi, ve internetin marjinal problemlerine sivil toplumla birlikte çözüm aranması çağrısı yapıldı..

Bir süredir kamuoyunda tartışılmakta olan ve kamuoyunca Ulaştırma Bakanlığı tasarısı olarak dile getirilen ve TBMM'de 04/05/2007 ve 5651 no ile kabul edilen "İnternet ortamında yapılan yayınların düzenlenmesi ve bu yayınlar yoluyla işlenen suçlarla mücadele edilmesi hakkında kanun tasarısı"na ilişkin Bilişim STK'ları olarak görüş ve değerlendirmelerimiz aşağıda açıklanmıştır.

Tasarının ele almış olduğu başta çocuk pornografisi olmak üzere küçükleri İnternet ortamındaki zararlı etkilerden korumaya yönelik amacı tarafımızca da desteklenmektedir.

Ancak, İnternet çok boyutlu, karmaşık, çok uluslu ve çok hızlı değişen bir yapıdır. İnternet iletişim, eğlence, eğitim, çalışma, ticaret, hizmet ve yayın ortamıdır. İnternetin çok yönlü özellikleri dikkate alınmadan sadece basın yayın aracı olarak ele alınması ve buna göre düzenleme yapılması çok büyük sakıncalara neden olur. Bu nedenle düzenleme yapılmadan önce İnternetin anlaşılması ve bu çok yönlü özelliğinin gözden kaçırılmaması son derece önemlidir.

İnternet son günlerde anlayamadığımız şekilde faydaları kenara itilmiş ve sadece zararları ön plana çıkartılan bir alan olarak gösterilmeye çalışılmakta, suçla özdeşleştirilmektedir. Oysa Devletin şeffaflaşmasından, kamuoyunun haber alma hakkına, kişilerin düşünce ve ifade özgürlüğünün gerçek anlamda yaşanmasına kadar toplumsal bir çok faydası olduğu gibi, gerek kişilerin gerekse de kurum ve kuruluşların iş ve işlemlerine getirdiği kolaylık ve hız ile yaşantımızı inanılmaz kolaylaştırmıştır. Gülün nasıl dikenleri var ise İnternetin de can sıkıcı, toplumu yaralayan yönleri elbette olabilmektedir. Ancak, bu can sıkıcı, zararlı etkiler faydalarının yanında önemsiz sayılacak kadar azdır. Buna karşın az olan bu zararlı etkilerin yaygınlaşmaması, en aza indirilmesi için gerek ulusal gerekse de uluslararası önlemlerin alınması bir zorunluluktur. Bu bağlamda başta çocuk pornografisi olmak üzere, İnternet ortamında özellikle çocuklarımızı etkileyecek içeriklerden çocuklarımızın korunması için her türlü tedbirin alınması bir zorunluluktur.

Sağlıklı bir toplumun güvencesi çocuklarımızdır. Ancak, çocukların zararlı

içeriklerden korunması adına, toplumun demokratik hak ve taleplerinden büyük ölçüde vazgeçmesi düşünülemez. Demokratik hak ve özgürlüklerin her ne gerekçe ile olursa olsun, özünü ortadan kaldırmaya yönelik tüm çabalar, çocuklarımızın içerisinde yaşadığı toplumu ve dolayısı ile geleceğimizi çok daha olumsuz etkileyecektir.

Bugün gelinen noktada, her ne kadar Sivil Toplum Kuruluşları olarak bizlerin yaptığı uyarılar Yasa koyucu tarafından kısmen dikkate alınmış ise de, tasarının mevcut halinde aşağıdaki hususların düzeltilmesi olmazsa olmaz bir zorunluluktur:

1)Tasarının 9. maddesinde düzenlenen "Cevap ve Düzeltme Hakkı"na ilişkin olarak:

Kamuoyunun hassas ve duyarlı olduğu çocuklarımızın korunmasına yönelik bir konuda çalışmalar yapılırken amaç dışına çıkılmaması gerektiği halde, tasarı metni içerisine 9. madde olarak konulan "Cevap ve Düzeltme Hakkı"nın bu kanunun amacı ile herhangi bir ilgisi bulunmamaktadır. İnternet ortamında yapılan ve konusu Kanunda sayılan suçları oluşturan hiçbir suçta cevap ve düzeltme hakkına ihtiyaç duyulması mümkün değildir. Bir dönemler Basın Kanunu'na eklenmeye çalışıldığı gibi İnternet ile ilgili tüm İnternet'i etkileyen düzenlemelerin bu şekilde ilgisiz bir tasarıya eklenmesi yanlış ve sakıncalıdır.

İnternet üzerindeki yayınların bir kısmı basın yayın faaliyeti kapsamında değerlendirilebilirse de, İnternet'in sadece basın yayın faaliyeti olarak algılanması yanlıştır. Bu nedenle basın yayın faaliyeti ile ilgisi olmayan bir çok İnternet sitesinde cevap ve düzeltme metni ile karşılaşılması gibi garip bir durum ile karşı karşıya kalınacaktır. Basın yayın faaliyeti yapmayan kişilerin sahibi oldukları İnternet siteleri nedeniyle basın yayın kuruluşlarını ilgilendiren bir sorumluluğa tabi tutulmaları için doğasına aykırıdır. Tüm bu nedenlerle 9. maddenin kesinlikle metinden çıkartılmalıdır.

2)Erişimin engellenmesi, filtreleme ve benzeri düzenlemesine ilişkin olarak :

Filtreleme ve benzeri yöntemlerin tüm İnternet çıkışı için düzenlenmesi yanlıştır. Filtreleme yazılımının okullar, İnternet evleri ve benzeri çocukların İnternet'e erişebileceği yerlerde uygulanması bir zorunluluk olarak düzenlenmelidir. Aksine bir düzenleme erişkinlerin hangi içeriğe erişeceklerinin bir sansür kurulunun onayı tabi kılınmasına neden olacaktır. Bu da kişisel hak ve hürriyetler yönünden Anayasa'ya aykırılık teşkil edebileceği gibi, ülkemizin İnternet'e sansür uygulayan ülkelerle birlikte adının alınmasına neden olacaktır.

Erişimin engellenmesi İnternet ortamında en son ele alınması gereken tedbirlerden birisidir. Erişimin engellenmesi kararının etkileri beklendiğinden farklı olabilmektedir. Geçmişte alınan kararlar farklı sonuçların doğduğunun örneklerini ortaya koymuştur. Erişimin engellenmesi kararının uygulanması durumunda doğacak sonuçların elde edilmek istenen amaç ile arasında bir denge olmalıdır. Rahatça içerikten kaldırılması sağlanabilecek bir içerikten

dolayı, binlerce yasal içeriğe sahip, milyonlarca kullanıcısı olan sitelere erişimin engellenmemesi gerekmektedir.

Yapılacak olan düzenlemelerin Anayasamızın ikinci bölümünde yer alan kişinin hak ve ödevlerine ve özellikle de, 25. maddesindeki "düşünce ve kanaat hürriyeti", 26. maddesindeki "düşünceyi açıklama ve yayma hürriyeti", 27. maddesindeki "bilim ve sanat hürriyeti" ve 28. maddesindeki "basın hürriyeti"ne aykırı şekilde olması durumunda iptal ile karşılaşılacağı gözetilerek Anayasa'ya uygunluk açısından bu tür düzenlemelerin kesinlikle gözden geçirilmesi gerekmektedir.

3)Telekomünikasyon Kurumu altında oluşturulacak Başkanlığa verilecek yetkiler yönünden:

Telekomünikasyon Kurumu altında kurulan bir Başkanlığa İnternet yayınlarına erişimi engelleme hakkı tanınması, her ne kadar çocuklarımızın zararlı içeriklerden hızla korunması açısından zorunlu olsa da, bu hakkın Anayasaya uygun şekilde 24 saat içinde yetkili hakime bildirilmesi ve 48 saat içerisinde de hakim onayının aranmaması açık bir şekilde Anayasa'ya aykırılık teşkil etmektedir. Bu nedenle Tasarının 8. maddesinin doğrudan Başkanlık tarafından verilen "Erişimin Engellenmesi Kararı"na ilişkin düzenlemesinin gözden geçirilmesi ve Anayasa'ya uygun hale getirilmesi gerekmektedir.

4)Çocuk pornografisi yönünden

Tasarının çocuk pornografisini düzenlemek veya bu suça atıf yapmak yerine konu ile ilgili ancak çok daha geniş bir düzenleme getiren "Müstehcenlik" ile ilgili TCK'nın 226. maddesine atıf yapması karşısında idari bir organın "Müstehcenlik" yorumunun yer, kişi ve zamana bağlı olarak değişebileceği unutulmamalıdır. TCK'nın 226. maddesinde çocuk pornografisinin bu alanda kabul gören uluslararası düzenlemeleri tam olarak kapsamadığı da gözönüne alınarak ya TCK 226. maddenin yeniden ele alınarak bu eksikliği gidermesi sağlanmalı ve yeni maddenin sadece "çocuk pornografisi"ne ilişkin bölümüne yollama yapılmalı ya da bir başka şekilde "çocuk pornografisi" konusunda uluslararası kabul gören şekilde bir düzenleme yapılarak yollama bu düzenlemeye yapılmalıdır. Aksi takdirde çocuk pornografisi ile ilgisi olmayan bir çok yayın nedeniyle İnternet sitelerine erişimin engellenmesi kararı verilmesi ile karşı karşıya kalınacaktır.

Sonuç olarak, bilişim sektöründe faaliyet gösteren STK'lar olarak, "çocuk pornografisi"nin eksik yönleri olsa da, halen yürürlükte olan TCK'da düzenlenmiş olduğunu ve mevcut haliyle bile suçla ilgili soruşturma ve kovuşturmanın adli makamlarınca sürdürülmesinde ciddi sıkıntılar yaşanmadığı da göz önüne alınarak, ülkemiz açısından son derece önemli olan Bilişim Suçları konusunun sağlıklı bir düzenleme ve bilişim oyuncularının görüş birliği sağlanmış şekilde yeniden çıkartılması için Cumhurbaşkanlığı, Bakanlar Kurulu, ilgili Bakanlıklar ve TBMM'nin gerekli duyarlılığı ve önemi göstereceğine inancımız olduğunu bildirir, aksi takdirde kaybedenin Türkiye olacağını hatırlatırız.

- Bilgisayar Yazılım Meslek Birliği - BİYESAM
- Bilişim Muhabirleri Derneği - BMD
- İnternet Teknolojileri Derneği - İNETD
- Kablo İşletmecileri Derneği - KAIDER
- Linux Kullanıcıları Derneği - LKD
- Mobil İletişim Sistemleri ve Araçları İşadamları Derneği - MOBİSAD
- Türkiye Bilişim Derneği - TBD
- Türkiye Bilişim Vakfı - TBV
- Tüm İnternet Derneği - TID
- Telekomünikasyon ve Enerji Hizmetleri Tüketici Hakları ve Sektörel Araştırmalar Derneği - TEDER
- ODTÜ Mezunları Derneği - ODTÜMD
- Serbest Telekomünikasyon İşletmecileri Derneği - TELKODER
- Türk Elektronik Sanayicileri Derneği - TESİD
- Tübider Bilişim Sektörü Derneği - TÜBİDER
- Türkiye Bilişim Sanayicileri Derneği - TÜBİSAD
- Tüm Telekomünikasyon İş Adamları Derneği - TÜTED
- Tüm İnternetevleri Derneği - TİEV
- Türk Kütüphaneciler Derneği - TKD
- Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği - ÜNAK
- Yazılım Sanayicileri Derneği - YASAD

Ek-3**KARTEPE KRİTERLERİ**

20 –22 Nisan 2010 Kartepe / Kocaeli

Bu çalıştayın katılımcılarının çoğunluğuyla, İnternetin insanlığın önünde yepyeni ufuklar açtığını hatırlayarak, internetin bilginin ve fikirlerin özgürce dolaşması için etkin bir araç olduğunu, bu aracın kullanılmasında anonimlik ve mahremiyetin korunması gereken değerler olduğunu gözeterek, internetin kötüye kullanılarak bireysel hak ve özgürlüklere zarar verebileceğini de gözönüne alarak, internetle ilgili kısıtlamaların temel hak ve özgürlüklerin özüne dokunmadan sadece evrensel hukuka uygun kanunlarla ve yargıç kararıyla mümkün olabileceğinin altını çizerek;

Aşağıda sayılan temel ilkeleri kamuoyuna açıklamayı kendilerine görev bilmışlerdir.

İLKE 1 – İnternette fikir ve düşüncelerin yayılmasında büyük rol oynayan Web 2.0 siteleri (bloglar, forumlar, video siteleri, sosyal ağlar vs) çok sesliliğin ve demokrasinin bir parçası olarak anlaşılmalıdır.

İLKE 2- İnternetin tüm aktörleri, öncelikle özdenetim mekanizmasını (proaktif müdahaleler) işletmeli, hukuka aykırı içeriklerin önlenmesi için "Uyar – Kaldır" prensibini de benimsemelidir. Kamu otoritesi, özdenetim mekanizmalarını ve sivil inisiyatifleri desteklemelidir.

İLKE 3- Erişim engelleme kararları, ön inceleme raporu ve hukuki gerekçeleriyle birlikte sadece yargıç kararıyla mümkün olmalı, bu kararlara itiraz prosedürü hızlı ve etkin olarak yapılandırılmalıdır. Gecikmesinde sakınca bulunan hallerde, kanunla açıkça yetkili kılınmış merci veya Cumhuriyet Savcısı tarafından verilebilecek erişim engellenmesi kararları, 24 saat içerisinde yargıç onayına sunulmalı. Onaylamama halinde erişimin engellenmesi kendiliğinden kalkmalı

İLKE 4- Erişim engelleme kararları, orantılılık ve ölçülülük ilkeleri gözetilerek, ancak ve ancak son çare (ultima ratio) olarak bir koruma tedbiri olarak görülmelidir.

İLKE 5- İnternet sitelerine erişimin engellenmesi kararlarının yerine getirilmesi TİB tarafından sağlanmalıdır ve ilgili mevzuat düzenlenmesi yapılmalıdır. Erişim engelleme kararlarında ve engellenen sitelerin girişinde, engelleme sebebi, gerekçesi, tedbirin süresi ve itiraz prosedürü açıkça belirtilmelidir.

İLKE 6 – 5651 sayılı yasada öngörülen katalog suçların kapsamı yeniden değerlendirilmelidir.

İLKE 7- Bir internet sitesinin tamamına erişimi engellemek yerine, sadece zararlı ve hukuka aykırı içeriklerin engellenmesi yoluna gidilmesi ve bu içerikleri

oluşturanların yargılanması sağlanmalıdır. İnternetin Uluslar arası karakteri gözönüne alınarak diğer ülkelerle işbirliğine gidilmeli, Avrupa Konseyi Siber Suçlar Sözleşmesi imzalanması konusunda çalışmalar hızlandırılmalıdır.

İLKE 8- Erişim ve yer sağlayıcı tarafından tutulan trafik kayıtlarının doğruluğunu, değiştirilmezliğini ve bütünlüğünü sağlayacak tedbirler alınmalı, bu kayıtların sadece adli makamlarca ve delil elde etmek amacıyla sınırlı olmak üzere gizliliği sağlanmalıdır.

İLKE 9- İnternet'in özgür doğası dikkate alınarak, İnternet medyasının tanımlaması yapılmalı, getirilen kriterler eşliğinde internet medyası, basına tanınan cezai sorumluluk ve dava sürelerine ait hak ve özgürlüklerden tamamen yararlanabilmelidir.

İLKE 10 – Devletin internet konusundaki ana görevi, topluma ilköğretimden itibaren eğitim vermek ve bilinçlendirme yapmakla sınırlı olmalıdır. İnternetteki zararlı içeriklerden çocukların korunması amacıyla, uzmanlar tarafından içerik sınıflandırması yapılmalı ve aileler ücretsiz çocuk filtresi kullanması yönünde özendirilmelidir.

İLKE 11 – Çocuk Pornografisi çok önemlidir. Sadece 5651 ile sınırlı kalmamalıdır. Daha özel bir düzenleme yapılmalıdır.

İLKE 12 – İnternet ortamında işlenen suçlarda açıkça yetki düzenlemesi yapılmalıdır. Yargıda uzmanlaşmaya önem verilmeli, bilirkişilik müessesesi daha işlevsel hale getirilmelidir. Kurumlar arası işbirliği tanımlanmalıdır.

İLKE 13-Uygulamacıların eğitimi ve farkındalığı sağlanmalı

Kartepe kriterleri olarak yayınlanan bu kriterler katılımcıların çoğunluk görüşünü yansıtmakta olup bazı maddelerde değişik katılımcıların itirazı mevcut olabilir

Ek-4

İnternet'te Sansüre Karşı Ortak Platform Deklarasyonu

23 HAZİRAN 2010 ÇARŞAMBA

<http://www.sansursuzinternet.org.tr/>

Temel Hak ve Özgürlükler Engellenemez

1. İnternet kullanıcılarının düşünce özgürlüğü ve bilgiye erişim hakkı engellenemez.
2. Türkiye'de bireylerin, kurumların, ve şirketlerin bilişim alt yapılarını istedikleri şekilde oluşturmaları ve istedikleri servislerden yararlanmaları engellenemez. Sansür ülke ekonomisine de kabul edilemez bir bedel yüklemektedir. Hukuka Aykırı, Ölçsüz ve Keyfi İdari İşlem Demokratik Hukuk Devletinde Kabul Edilemez
3. 03 Haziran 2010 tarihinden beri Google servislerine uygulanan dolaylı sansür Anayasa'ya ve hukukun temel ilkelerine aykırıdır. BTK ve TİB tarafından alınan karar ve uygulama ölçsüz ve tutarsız bir uygulamadır. Bu konuya ilişkin yapılan açıklamalarda, idarenin böyle bir yetkisinin olmadığı vurgulanmıştır. Nitekim, Ankara Cumhuriyet Başsavcılığı talebi ile Ankara 1. Sulh Ceza Mahkemesi tarafından 17.06.2010 tarihinde YouTube sitesine erişim sağlayan 44 IP adresini engelleme kararı daha önce yapılan işlemin yetki bakımından hukuka aykırı olduğunu ispatlanmıştır.
4. 1. Sulh Ceza Mahkemesi'nin 17.06.2010 tarihinde verdiği ek karar, yetki sorununu çözmüş bulunmakla birlikte, kullanıcıların anayasal haklarını dikkate almadığı için yanlıştır ve en kısa sürede kaldırılması gerekir. Sansür Amaçlı Kullanılan 5651 Sayılı Kanun Kaldırılmalıdır
5. Erişim engelleme hukuka aykırı içeriği engellemede yetersiz bir yöntemdir. Mevcut engelleme yöntem ve araçlarının hiçbiri hukuka aykırı olduğu veya çocuklar açısından uygun olmadığı iddia edilen içeriğe ulaşmayı engelleyecek etkili bir çözüm sunmamaktadır. Erişim engelleme ile iddia edilen suç işleyenden ziyade tüm İnternet kullanıcıları cezalandırılmaktadır. Eğer filtre kullanımı gerekli görülüyorsa, bu kullanım bireyler tarafından kendi kişisel bilgisayarları üzerinde gerçekleştirilmelidir.
6. Ayrıca, engelleme kararları sadece hukuka aykırı olduğu iddia edilen içeriğe

değil, bu sistemlerin tümünün çalıştığı tek bir alanın içeriğinde bulunan milyonlarca yasal sayfa ve dosyaya da erişimi imkânsız kılmaktadır. Bu nedenle, 5651 sayılı Kanun ve uygulaması, Anayasa'da öngörülen ve AİHM tarafından geliştirilen zorunluluk ve orantılılık testlerinin gereğini yerine getirememektedir.

7. 5651 Sayılı Kanunun uygulanması sansürle aynı kapağı çıkmaktadır. Türkiye'de mahkeme kararları ve idari engellemelerle 5000'den fazla web sitesi şu anda erişime kapatılmış bulunmaktadır. Yüzlerce web sitesi de 5651 Sayılı Kanun'un kapsamı dışında engellenmiştir. Mevcut rejimin taşıdığı esasa ve usule dair eksiklikler ifadeyi sansürleyen ve susturan bir yapı oluşturmuştur. Kanun ve uygulamasının etkileri geniştir, yalnızca ifade özgürlüğünü değil, özel yaşamın gizliliğini ve adil yargılanma hakkını da ihlâl etmektedir. Demokratik bir toplumda sansürün bu ölçüde yaygınlaşması kabul edilemez.

8. 5651 Sayılı Kanun Kaldırılmalıdır. 5651 Sayılı Kanun, çocukları hukuka aykırı ve zararlı İnternet içeriğinden korumak amacıyla hazırlanmıştır. Fakat benimsenen engelleme politikası, hükümetin çocukları koruma amacının çok ötesine geçmektedir. Uygulamada yaygın olarak görünen sonuç, hukuka aykırı olmayan içeriğin ve 03 Haziran 2010'dan itibaren Google şirketinin Türkiye'den milyonlarca kişi tarafından kullanılan 40'a yakın servisine yetişkinlerin erişiminin ve bu servislerin kullanılmasının yasaklanması olmuştur. Çocukların Zararlı İçerikten Korunması için Öngörülen Devlet Politikası Yetişkinleri Etkilememelidir

9. Hükümet, mevcut politikası yerine çocukları gerçekten zararlı İnternet içeriğinden korumak için yeni bir politikayı katılımcı bir şekilde geniş kamuoyu desteği (sivil toplum, akademi, ve özel sektör) ile geliştirmelidir. Ancak bu yeni yapılanma, çoğunluğun ahlaki değerlerini diğerlerine dayatacağı bir çalışma olmamalıdır. İnternet düzenlemesine ilişkin yeni politika, ifade özgürlüğüne ve yetişkinlerin her türlü İnternet içeriğine erişim ve tüketim haklarına saygı temelinde geliştirilmelidir. Bu ilkeleri içeren yeni politika, şeffaf, açık, katılımcı, ve çoğulcu bir yöntemle belirlenmeli ve hayata geçirilmelidir.

10. Vatandaşların Anayasa'da güvence altına alınan temel hak ve özgürlüklerini korumak hükümetin ve idarenin asli görevidir. Bu güvencenin sağlanmaması halinde sorumluların istifa etmesi demokratik bir toplumun zorunlu sonucudur. Bu nedenle, yukarıda sayılan önlemleri en kısa sürede almamaları halinde gelişmelerden sorumlu Telekomünikasyon İletişim Başkanlığı İnternet Daire Başkanlığı Başkanı Sayın Osman Nihat Şen, Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu Başkanı Sayın Tayfun Acarer ve Ulaştırma Bakanı Sayın Binali Yıldırım'ın istifa etmesi acil bir zorunluluk haline gelecektir.

Cyber-Rights.Org.TR
İNETD (İnternet Teknolojileri Derneği)
Türkiye İnsan Hakları Vakfı
Bianet, Bağımsız İletişim Ağı
Elektrik Mühendisleri Odası
Türkiye Gazeteciler Cemiyeti
SansüreSansür
Arı Hareketi
Netdaş
Engelli Web
Ekşi Sözlük
Korsan Partisi Oluşumu-
Gelecekonline
Neonebu.com
Alternatif Bilişim
Linux Kullanıcıları Derneği
MilliMotor
Pardus Kullanıcıları Derneği
3H Hareketi
Korsanparti – Korsan Partisinin Korsanı
Sunipeyk
MMistanbul.com
Muz Cumhuriyeti – Sansüre Karşı Ekşi Sözlük Zirvesi
Yeşiller Partisi Korsan Cephesi
Java Teknolojileri ve Programcıları Derneği
TiEV – Tüm İnternet Evleri Derneği
Antikapitalist Öğrenciler
Fotograf Web TR
Genç Siviller
Türkiye Zeka Vakfı
Bilgi Sözlük
Türk Kütüphaneciler Derneği (TKD)
Üniversite ve Araştırma Kütüphanecileri Derneği (ÜNAK)
Sakarya Bilişim Sektörü Derneği (SABİDER)
Bilgi Teknolojileri ve Eğitim Derneği (BİLTEDER)
İnşaat Mühendisleri Odası (TMMOB)
Halkın Gündemi Haber Ağı
Bilişim Muhabirleri Derneği (BMD)
Kaos GL
İTÜ Sözlük

Naçizane Sözlük

OyunManiac

Ortak Yaşam Portalı

Photoshop Magazin Dergisi

Haberdar@

PrenseseMektuplar

Acıpatlıcan.com

Yer Altı Zombileri

Kötü Sözlük

Tutuklu Gazetecilerle Dayanışma Platformu [tutuklugazeteciler@mynet.com]

yerbilimleri.com

Futuristika

Türkiye Sansür Ayıbından Kurtulmalı! Grubu

düşLE Edebiyat Dergisi

Mavi Kablo

Bilişim ve İletişim Emekçileri Derneği (BİTDER)

Özgür Bilişim Derneği

Görsel İşitsel Medyanın Gelişimi, RTÜK ve AB İlerleme Raporları

Televizyon sadece ülkemizde değil, tüm dünyada insanların hayatlarının önemli süresini karşısında geçirdikleri bir cihaz haline gelmiştir. Siyasetten ticarete birçok sektörü etkileyen televizyon, iletişim teknolojilerindeki gelişmelerle bildiğimiz anlamda televizyon olmaktan çıkmıştır. Ucuzlayan ve yaygınlaşan genişbant İnternet erişimi sonucu alıngeldiğimiz, önceden belirlenmiş yayın akışı ile sunulan televizyon hizmeti, isteğe bağlı video gibi yeni uygulamalarla zenginleşmiştir. Zenginleştirilmiş yeni televizyon hizmetleri genel olarak görsel işitsel medya hizmetleri olarak adlandırılmaktadır.

Çeşitli kaynaklarda farklı bilgiler yer alsa bile Radyo Televizyon Üst Kurulu'nun (RTÜK) 2009 yılında yaptırdığı anket çalışmasına göre Türkiye'de televizyon başında geçirilen ortalama süre yaklaşık 4 saat olarak tespit edilmiştir. (RTÜK, 2009:41) İnsanların uyanık olarak geçirdikleri 16 saatin yüzde 25'ini kapsayan bir mecraya yönelik çeşitli düzenlemelerin yapılması doğaldır. 1980'li yılların ikinci yarısına kadar karasal vericiler ve kablo dağıtım şebekeleri ile sınırlı coğrafyalara ulaştırılan televizyon hizmetleri bu tarihlerde geliştirilen uydu teknolojisi sayesinde coğrafi sınırları aşan bir boyut kazanmıştır. Cumhuriyetin ilk yıllarında radyo yayınlarının özel sektör kuruluşu tarafından gerçekleştirildiği 10 yıllık dönem dikkate alınmaz ise, ülkemizde 1990 yılına kadar özel radyo ve televizyon yayını yapılmamaktadır. 1990 yılında ilk özel televizyon yayının başlamasından sonra (Kejanlıoğlu, 2004: 312) sayısı birden artan özel radyo ve televizyonlar bu alanın düzenlenmesini zorunlu hale getirmiştir. Yayın yapan kuruluşlar arasına özel sektörün de dahil olması bu alanda rekabeti doğurmuştur.

Televizyon Yayıncılığının Tarihi

Televizyon yayıncılığının Türkiye'deki başlangıç örneği olarak İstanbul Teknik Üniversitesi'ndeki (İTÜ) ilk yayın gösterilmektedir. Bu yayın sadece deneysel amaçlı bir yayındır. (itu.edu.tr, 12.10.2010) 1953 yılındaki bu yayın sayılmazsa, Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT) tarafından ilk yayın 31 Ocak 1968 yılında gerçekleştirilmiştir. 1 Mayıs 1964 yılında kurulan TRT, özerk tüzel kişiliğe sahip olarak kurulmuştur. 1972 yılındaki anayasa değişikliği ile "tarafsız" bir kamu iktisadi kuruluşu şeklinde tanımlanmıştır. 1982 yılında kabul edilen yeni anayasa sonrası TRT Kanunu 1984 yılında yeniden düzenlenmiştir. (trt.net.tr, 12.10.2010)

1980'li yılların ikinci yarısından itibaren gelişmeye başlayan uydu teknolojisi sayesinde televizyon yayıncılığında özel girişimler ticari olarak gerçekleştirilebilir hale gelmiştir. 1990'lı yıllarda birçok alanda yaşanan serbestleşme ve ticarileşmenin televizyon alanına da yansımalarının sonucu olarak 7 Mayıs 1990

tarihinde günde 5 saat düzenli yayın yapmaya başlayan Magic Box şirketinin Star 1 kanalı, Türkiye'nin ilk özel televizyon kanalıdır. (Kejanlıoğlu, 2004:312) Dönemin Cumhurbaşkanı Turgut Özal'ın oğlu Ahmet Özal'ın da ortakları arasında bulunduğu Magic Box şirketi yayınlarını Almanya'da kiraladığı stüdyolardan uyduya çıkartarak; Türkiye'de çanak antenler, belediyelerin kurduğu karasal vericiler ve PTT tarafından işletilen kablo televizyon ağı yoluyla izlenmektedir. (Kejanlıoğlu, 2004:320-325)

1990 yılında başlayan özel televizyon yayınları aslında 1982 Anayasası'nın 133. Maddesi'ne aykırıdır. 1993 yılında Anayasa'da yapılacak değişikliğe kadar da bu aykırılık devam etmiştir. 1993 yılına gelene kadar özel radyoların sayısı hızla artmıştır. Özellikle belediyelerin kurduğu radyolar bu dönemde dikkat çekmektedir. (Kejanlıoğlu, 2004:371) Yaratılan fiili durumun zorlaması, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi'nin imzalanmasının gündeme gelmesi gibi gerekçelerle radyo televizyon yayınlarındaki devlet tekeli sağlayan Anayasa'nın 133. Maddesi'nde 5 Temmuz 1993 tarihinde değişikliğe gidilmiştir. Maddenin yeni halinde kanunla düzenlenecek şartlar çerçevesinde özel yayıncılara olanak tanınmaktadır. Bu değişikliğin ardından 4 Kasım 1993 tarihinde Avrupa Sınırötesi Yayın Sözleşmesi kabul edilmiştir. (Varol, 2009:25-26)

3984 Sayılı Kanun ve RTÜK'ün Kuruluşu

Anayasa'da yapılan değişiklik sonucu özel radyo ve televizyon kurulmasının önündeki anayasal engel kaldırılmış olmakla birlikte özel radyo ve televizyonların kuruluşuna ilişkin düzenlemeleri tarif edecek yasal düzenlemenin gerçekleştirilmesi gerekmektedir. Bu yasa çalışmaları 13 Nisan 1994 tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi (TBMM) tarafından kabul edilip ve 20 Nisan 1994 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe giren 3984 sayılı "Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanun" ile sonuçlanmıştır. (Resmî Gazete, 1994:21911)

3984 sayılı Kanun sekiz bölüm ve toplam 42 maddeden oluşmaktadır. Kanunun 3. maddesindeki tanımlar bölümü Avrupa Sınırötesi Televizyon Direktifi'ndeki (ASTD) tanımlarla büyük ölçüde örtüşmektedir. ASTD'nin tercüme edilmiş haline RTÜK'ün web sayfasından ulaşmak olanaklıdır. (rtuk.org.tr, 16.06.2010) Bu çeviride yer alan kimi tanımlamalar ile RTÜK'ün 3984 sayılı Kanunu'ndaki tanımlamaların örtüşmeleri aşağıda Tablo 1'de sunulmuştur:

Tanım	3984 Sayılı RTÜK Kanunu	ASTD
Yayıncı	Kamu tarafından izlenmesi için radyo, televizyon program ve veri hizmetleri tertip eden ve ileten veya değişiklik yapılmadan ve tam olarak üçüncü tarafa iletilmesini sağlayan gerçek veya tüzel kişiyi,	Genel kamu tarafından alınacak televizyon programı hizmetlerinin düzenlenmesinde editör sorumluluğuna sahip olan ve bunları ileten veya tamamen ve değiştirilmeden bir üçüncü tarafça iletilmelerini sağlayan gerçek ya da tüzel kişi anlamına gelmektedir.
Reklam	Bir ürün veya hizmetin alım, satım veya kiralınmasını geliştirmek, bir amaç veya düşünceyi yaymak veya reklamcının istediği başka etkileri oluşturmak amacıyla, ücret veya benzer bir karşılık ile iletim zamanında reklamcıya tahsis edilen kamuya yönelik duyuruları,	Bir ürün veya hizmetin satışını, satın alınmasını veya kiralınmasını artırmaya, bir ilke veya görüşü iletmeye veya reklamcı ya da yayıncının kendisi tarafından istenen herhangi bir diğer etkiyi yaratmaya yönelik, ödeme veya benzeri değerlendirmeler karşılığında veya kendi kendini tanıtmaya amacıyla yapılan her tür kamu ilanı anlamına gelmektedir.
Yeniden İletim	Yetkili yayın kuruluşu tarafından kullanılan teknik araç ne olursa olsun, halkın izlemesi amacıyla yayınlanan radyo ve televizyon program hizmetlerinin değişiklik yapılmaksızın bütününe veya bir bölümünün alınmasını ve aynı anda veya daha sonra iletilmesini,	Yayıncılar tarafından genel halk tarafından alınmak üzere iletilen tam ve değiştirilmemiş televizyon program hizmetlerinin veya bu hizmetlerin önemli kısımlarının kullanılan teknik yöntemlerden bağımsız olarak alınması ve eşzamanlı olarak iletilmesi anlamına gelmektedir.

Tablo 1-3984 Sayılı RTÜK Kanunu ve ASTD'deki tanımlama örnekleri

Bu ilk yasal düzenlemenin çıkartılmasından 8 yıl sonra 3984 sayılı Kanun'da değişiklikler gündeme gelmiş ve 4756 sayılı Kanun kabul edilmiştir.

4756 Sayılı Kanun ile RTÜK Kanunu'nda Yapılan Değişiklikler

TBMM komisyonlarında yapılan çalışmalar ile "4756 Sayılı Radyo ve Televizyonların Kuruluş ve Yayınları Hakkında Kanunda Değişiklik Yapılmasına Dair Kanun" 7 Haziran 2001 tarihinde TBMM Genel Kurulu'nda kabul edilmiş ve dönemin Cumhurbaşkanı Ahmet Necdet Sezer'in onayına sunulmuştur. Cumhurbaşkanı Sezer, bazı maddelerin Anayasa'ya aykırılığını ileri sürerek yasayı veto etmiştir. Ancak TBMM tarafından yasa üzerinde hiçbir değişiklik yapılmadan TBMM Genel Kurulu'na tekrar sevk edilmiştir ve 4756 sayılı Yasa 21 Mayıs 2002 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

4756 sayılı Kanun ile RTÜK üyelerinin seçimini düzenleyen 6. ve radyo televizyon sahipliğini düzenleyen 29. Madde'de değişiklik yapılmıştır. RTÜK'ün üye sayısı 9 olarak bırakılmış, ancak ilk metinde yer aldığı şekliyle 9 üyenin tamamının TBMM tarafından seçilmesinin yerine beşinin TBMM tarafından, ikisinin Yükseköğretim Kurumu Genel Kurulu'nun kurul üyesi olmayan elektrik-elektronik iletişim, kültür-sanat ve basın-yayın dallarından göstereceği dört aday arasından Bakanlar Kurulu'nca, birinin en çok sarı basın kartı sahibi üyesi bulunan iki gazeteciler cemiyeti ile Basın Konseyi'nin ortaklaşa göstereceği iki aday arasından Bakanlar Kurulu'nca, bir üyenin ise Milli Güvenlik Kurulu Genel Sekreterliği'nin kamu görevlileri arasından göstereceği iki aday arasından Bakanlar Kurulu'nca seçileceği öngörülmüştür.

Radyo televizyon kuruluşu sahipliğine yönelik olarak yapılan düzenleme, medya sahipliğinde tekelleşmenin yolunu açtığı gerekçesiyle eleştirilmiştir. Söz konusu değişiklik ile gerçek veya tüzel kişi veya bir sermaye grubu niteliğindeki hissedarın bir televizyon ya da radyo kuruluşunda sahip olabileceği hisse oranı yüzde 20'den yüzde 50'ye çıkarılmıştır. Hisse oranı sahipliğine getirilen sınırlama, her radyo ve televizyon için değil; sadece yıllık ortalama yüzde 20'lik izlenme ve dinlenme oranını aşan radyo ve televizyonlar için öngörülmüştür. Bir hissedarın tüm şirketlerdeki toplam hisse oranının yüzde 20'den fazla olamayacağı yönündeki sınırlama kaldırılmış; yine yıllık izlenme veya dinlenme oranı ölçütünden hareketle, bu oranın aşımının birden fazla televizyon ve radyodaki hisselerin toplamı nedeniyle meydana gelmesi halinde, hisse sahibinin toplam pay sahipliğini yüzde 50'nin altına indirecek biçimde yeterli sayıda şirketi 90 gün içinde satacağı hükme bağlanmıştır. Yeni düzenleme ile yabancı sermayenin payı yüzde 20'den yüzde 25'e çıkartılmıştır. (Geçgil, 2005)

Yasal düzenlemenin çeşitli maddelerinin iptali ve yürütmesinin durdurulması istemiyle gerek dönemin Cumhurbaşkanı Sezer, gerekse bir grup milletvekili tarafından Anayasa Mahkemesi'ne 2002 ve 2004 yıllarında başvurulmuştur. Başvurular sonucunda tartışmalı olan 6. ve 29. Madde'ye ilişkin yeni düzenlemeler uygulanamaz hale gelmiştir.

5373 Sayılı Kanun ile RTÜK Kanununda Yapılan Değişiklikler

Anayasa Mahkemesi'nin kısmi iptal ve yürütmenin durdurulması kararlarının ardından TBMM tarafından 3984 sayılı Kanun'da değişiklikler öngören 4 maddelik 5373 sayılı Kanun hazırlanmış ve 24 Haziran 2005 tarihinde kabul edilmiştir. Söz konusu kanun ile RTÜK üyelerinin seçiminin düzenlendiği 6. Madde'de değişiklik yapılmıştır. Yeni düzenleme şu şekildedir (rtuk.org.tr, 15.06.2010):

"Üst Kurul, en az dört yıllık yüksek öğrenim görmüş, meslekleriyle ilgili konularda kamu veya özel kuruluşlarda en az on yıl görev yapmış, meslekî açıdan yeterli bilgiye, deneyime ve Devlet memuru olma niteliğine sahip, otuz yaşını doldurmuş kişiler arasından Türkiye Büyük Millet Meclisi'nce seçilen dokuz üyeden oluşur.

Seçim için, siyasi parti gruplarının üye sayısı oranında belirlenecek üye sayısının ikiye katı aday gösterilir ve Üst Kurul üyeleri bu adaylar arasından her siyasi parti grubuna düşen üye sayısı esas alınmak suretiyle Türkiye Büyük Millet Meclisi Genel Kurulu'nca seçilir. Ancak, siyasi parti gruplarında, Türkiye Büyük Millet Meclisi'nde yapılacak seçimlerde kime oy kullanılacağına dair görüşme yapılamaz ve karar alınamaz.

Üst Kurul üyelerinin seçimi, adayların belirlenerek ilânından sonra on gün içinde yapılır. Siyasi parti grupları tarafından gösterilen adaylar için ayrı ayrı listeler halinde birleşik oy pusulası düzenlenir. Adayların adlarının karşısındaki özel yer işaretlenmek suretiyle oy kullanılır. Siyasi parti gruplarının ikinci fıkraya göre belirlenen kontenjanlarından Üst Kurul'a seçilecek üyelerin sayısından fazla verilen oylar geçersiz sayılır.

Karar yeter sayı olmak şartıyla seçimde en çok oyu alan boş üyelik sayısı kadar aday seçilmiş olur. Seçim sonucu Resmi Gazete'de yayımlanır.

Üst Kurul üyelerinin görev süresi altı yıldır. Üyelerin üçte biri iki yılda bir yenilenir. Üyelerin görev süresinin bitiminden iki ay önce; üyeliklerde herhangi bir sebeple boşalma olması halinde ise, boşalma tarihinden veya boşalma tarihinde Türkiye Büyük Millet Meclisi tatilde ise tatilin bitiminden itibaren bir ay içinde aynı usulle seçim yapılır. Bu seçimlerde, boşalan üyeliklerin siyasî parti gruplarına dağılımı, ilk seçimde siyasî parti grupları kontenjanından seçilen üye sayısı ve siyasî parti gruplarının halihazırdaki oranı dikkate alınmak suretiyle yapılır. Üyeliklerdeki boşalma sebebiyle yapılan seçimlerde seçilen üyeler, yerine seçildikleri üyelerin görev süresini tamamlar."

5373 sayılı Kanun ile yapılan değişiklik sonucu RTÜK üyeliklerinin tamamı TBMM tarafından belirlenir hale gelmiştir. RTÜK'ün tarafsızlığı konusunu kamuoyunda tartışılmaya başlanmıştır. Nitekim yasa değişikliği ardından belirlenen RTÜK üyelerinin 6'sı iktidar partisi, 3'ü ana muhalefet partisi tarafından önerilen adaylar olmuştur.

Frekans Planlaması ve Tahsis İhalesi

RTÜK Kanunu'nun son halini incelemeden önce bugüne kadar bir türlü sonuçlandırılmayan frekans planlaması ve frekans tahsis ihalesi konusuna

değınmek gerekmektedir. Frekans planlamasının gerçekteşiril(e)memiş olması mevzuat açısından bir eksiklikten ziyade siyasi iradenin tercihi yüzünden olduğu söylenebilir. 1994 yılında frekans planlaması yapılması için gvlendirilen RTÜK, planı Bilkent niversitesi'ne yaptırmış ve yapılan frekans planlamasına göre ilk frekans tahsis ihaleleri 1997 yılında yerel düzeydeki tahsisler için başlatılmıştır. Ancak ihale süreci devam ederken; dönemin hkmeti, ihaleye katılım koşulları arasında Ulusal Güvenlik Belgesi'nin eklenmesini istemiş ve ihaleler, katılımcı kuruluşların istenen belgeye sahip olmaması gerekçesiyle durdurulmuştur. 1997'de duran süreç, hükümet değişiklikleriyle birlikte 2001 yılında yeniden başlatılmak istenmişse de alınan yürütmeyi durdurma kararları nedeniyle başlatılamamıştır. (RTÜK 2007: 9)

2003 yılında yapılan yasal değişiklik ile frekans planı yapılması görevi RTÜK'ten alınarak o dönem Telekomünikasyon Kurumu (TK) adını taşıyan günümüzdeki ismiyle Bilgi Teknolojileri ve İletişim Kurumu'na (BTK) verilmiştir. Verilen görev analog ve sayısal karasal radyo ve TV için ulusal frekans planlarının, kanunun yayınlandığı tarihten itibaren 6 aylık sürede tamamlanması, onaylanmak üzere Haberleşme Yüksek Kurulu'na (HYK) sunulması, HYK tarafından onaylanan planların uygulanmak üzere RTÜK'e gönderilmesi şeklinde-dir. Nitekim belirtilen sreye uymak kaydıyla planlar BTK'ca hazırlanmış ve HYK'ya sunulmak üzere şubat 2003'de gönderilmiştir. HYK, analog frekans planlarının yapılması yerine sayısal karasal yayına ilişkin hazırlıkların hızlandırılması yaklaşımını benimsemiştir. Günümüzde analog frekansların kullanımına ilişkin sonuçlandırılmış bir ihale bulunmamaktadır. Analog frekansların yayıncılık için kullanımının yakın zamanda tamamen biteceği göz önüne alınarak, artık bu teknoloji için bir ihale açılmayacaktır. RTÜK'n yeni kanununda frekans planlaması ve tahsisine ilişkin sürecin bir bölümü tanımlanmıştır. Tanımlanmayan bölüm, yasada 6 ay içerisinde kartılması öngörülen yönetmeliklerde açıklanacaktır.

6112 Sayılı Son Kanun

3984 sayılı Kanun kartılırken geçerli olan Avrupa Sınırötesi Televizyon Direktifi yıllar içerisinde değişikliğe uğramış ve son olarak yerini 2007 yılında Avrupa Birliği (AB) Resmi Gazetesi'nde yayımlanarak yürürlüğe giren AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi'ne (GİMHD) bırakmıştır. (RTÜK, 2010) Mktesebata uyum gerekçesinin yanı sıra sayısal yayıncılık, isteğe bağlı yayıncılık, yüksek tanımlamalı yayınlar gibi teknolojideki yenilikler yeni bir yasa yapılmasını zorunlu hale getirmiştir. Hazırlanan kanun 3 Mart 2011 tarihinde Resmi Gazete'de yayımlanarak yürürlüğe girmiştir.

Kanunun tanımlar bölümü ile GİMHD'nin ilgili bölümünün benzerliğine ilişkin Tablo 2'de örnekler sunulmuştur. Bu benzerlikler müktesebata uyum amacının yerine getirildiğinin göstergelerinden birisidir. GİMHD'nin Türkçe metni için RTÜK web sayfasındaki belge dikkate alınmıştır. (rtuk.org.tr, 13.10.2010)

Tanım	Kanun Tasarısı	GİMHD
Program	Bir medya hizmet sağlayıcı tarafından hazırlanan bir yayın akış çizelgesi veya katalog içinde yer alan bir dizi görsel ve/veya işitsel unsurun oluşturduğu tek bir bütünü,	Medya hizmet sağlayıcısı tarafından oluşturulan bir akış çizelgesi veya katalog içindeki tek bir ögeyi oluşturan bir dizi sesli veya sessiz hareketli görüntüler anlamına gelir ve Şekil ve içeriği televizyon yayıncılığının Şekil ve içeriği ile benzerlik gösterir. Program örnekleri; konulu uzun metrajlı filmler, spor olayları, durum komedileri, belgeseller, çocuk programları ve özgün dramaları içerir.
Medya Hizmet Sağlayıcısı	Radyo, televizyon ve isteğe bağlı yayın hizmeti içeriğinin seçiminde editoryal sorumluluğu bulunan ve bu hizmetin düzenlenme ve yayınlanma biçimine karar veren tüzel kişiyi,	Görsel-işitsel medya hizmetinin görsel-işitsel içeriğinin seçiminde editoryal sorumluluğu olan ve bu içeriğin düzenlenme biçimine karar veren gerçek veya tüzel kişi anlamına gelir.
Tele-alışveriş	Taşınmazlar, hak ve yükümlülükler dâhil olmak üzere, mal veya hizmetlerin bir ücret karşılığında temini amacıyla kamuya yönelik doğrudan arz yayını,	Taşınmaz mallar, hak ve yükümlülükler dâhil olmak üzere, ücret karşılığında mal veya hizmetlerin temini amacıyla kamuya yönelik doğrudan arz yayını anlamına gelir.
Ürün yerleştirme	Bir ürün, hizmet veya ticarî markanın, ücret veya benzeri bir karşılıkla program içine dâhil edilerek veya bunlara atıf yapılarak, program içinde gösterildiği her tür ticarî iletişimi,	Bir ürün, hizmet veya ticarî markanın, ücret veya benzeri bir karşılıkla, program içine dahil edilerek veya bunlara atıf yapılarak program içinde gösterildiği her tür görsel işitsel ticari iletişimi ifade eder.

Tablo 2- Son Kanun ve GİMHD'deki tanımlama örnekleri

Kanunda sayısal yayıncılığa geçiş ile ilgili ayrıntılı tarihler belirlenmiştir. Geçiş sırasında uygulanacak işlemlere ilişkin düzenlemeler çıkartılacak yönetmeliklerle belirlenecektir. Sayısal yayıncılığa geçiş konusunun önceliklendirilmiş olması, AB'nin geçiş için son tarih belirlemiş olmasından kaynaklandığı düşünülmektedir. AB'ce belirlenen sayısal yayıncılığa geçiş için son tarih 2012 sonu şeklindedir. (europa.eu, 16.06.2010)

Kanun ile yayın kuruluşlarında yabancı sermaye oranı yüzde 25 düzeyinden yüzde 50 düzeyine yükseltilmektedir. TRT yayınlarının RTÜK denetimine alınması kanunun önemli yeniliklerinden sayılmaktadır. Özel sektör kuruluşları ile rekabeti bozucu bir unsur olarak değerlendirilen TRT'nin RTÜK denetimi dışında bırakılmış olması ortadan kaldırılacaktır. İzleyici temsilciliği, akıllı işaretler ve koruyucu semboller ile izleyicilerin yayınlara ilişkin daha fazla söz sahibi olmaları sağlanacaktır. İzleme ölçümü yapılması konusu RTÜK denetimi altına alınmaktadır. Ölçüm yapacak şirketin RTÜK'ten izin alması zorunluluğu getirilmektedir.

Kanunda yayın ilkeleri bölümü yenilenmektedir. GİMHD'de küçüklerin korunmasına yönelik olarak konulan düzenleme şu şekildedir: (rtuk.org.tr, 13.10.2010)

"Üye Devletler, yargı yetkileri altındaki yayıncıların televizyon yayınlarında, küçüklerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimlerine ciddi şekilde zarar verebilecek, özellikle pornografi veya ölçsüz şiddet içeren programlara yer vermemelerini sağlamak amacıyla uygun önlemler alacaktır.

2. 1. paragrafta belirtilen önlemler, yayın zamanını seçerek veya herhangi bir teknik önlem kullanılarak yayının iletildiği alandaki küçüklerin bu tür yayınları normal şartlarda görmelerine veya duymalarına engel olunmasının sağlandığı durumlar haricinde küçüklerin fiziksel, zihinsel veya ahlaki gelişimlerini etkilemesi muhtemel diğer programlara da uygulanacaktır.

3. Bunun yanı sıra, bu tür programların şifresiz yayınlanması halinde, Üye Devletler, bu programlardan önce sesli bir uyarının yapılmasını veya tüm yayın süresince görsel bir işaret kullanarak tanımlanmasını sağlayacaktır."

Kanunda konuyla ilgili bölüm ise daha muğlak ifadeler içermektedir (rtuk.gov.tr, 15.04.2011):

"Radyo ve televizyon yayın hizmetlerinde, çocuk ve gençlerin fiziksel, zihinsel veya ahlâkî gelişimine zarar verebilecek türde içerik taşıyan programlar bunların izleyebileceği zaman dilimlerinde ve koruyucu sembol kullanılmadan yayınlanamaz."

GİMHD'deki düzenlemede "ciddi şekilde zarar verebilecek" denildikten sonra "özellikle pornografi veya ölçsüz şiddet içeren" denilerek ciddi şekilde zarar verebilecek kavramı açıklanmıştır.

Kanun ile cevap ve düzeltme hakkı yeniden düzenlenmektedir. Yeni metinde ilgili tarafa, mahkemeye başvurmadan önce yayın kuruluşundan cevap ve düzeltme hakkının kullanılmasını isteme imkânı sağlanmaktadır. Cevap ve düzeltme

hakki GİMHD’de de ayrıntılı bir şekilde yer almaktadır.

GİMHD’de ayrıntılı olarak tanımlanmış reklam ve tele-alışverişe ilişkin düzenlemeler tasarıya aynen yansıtılmıştır. Yerli yapımlara ve Avrupa eserlerine yer verilmesine yönelik düzenlemeler de GİMHD’den doğrudan aktarılan bölümler arasındadır. Sayısal karasal yayıncılığa geçiş ile ilgili sürece ilişkin tarihler, yeni kanunda sıralanmıştır. Ancak sektörün beklediği teknik ayrıntılar (modülasyon, sıkıştırma v.b.) çıkartılacak yönetmeliğe bırakılmıştır. Aslında kanunda birçok konunun düzenlenmesine ilişkin ayrıntılar yönetmeliklere bırakılmıştır. Söz konusu yönetmeliklerin ivedilikle çıkartılması, sektörün önünü açacağı gibi son kullanıcı olan bizlerin de satın alma kararlarını etkileyecektir. Örneğin piyasada satılan birçok LCD/LED televizyonların üzerinde DVB-T alıcı ünitesi bulunmaktadır. Ancak sayısal karasal yayında kullanılacak modülasyonun DVB-T olacağı kesin değildir. Eğer modülasyon için DVB-T2 standardı seçilirse, bu durumda DVB-T alıcılı televizyon sahiplerinin ayrıca DVB-T2 alıcılı bir cihaz edinmeleri gerekecektir.

İlerleme Raporlarında Görsel İşitsel Medya

Türkiye’nin “İlerleme Raporları” 1998 tarihinde başlamaktadır ve son ilerleme raporu 2010 tarihlidir. 1998 yılındaki İlerleme Raporu’nda 1994 yılı tarihli RTÜK Yasası’ndan bahsedilmekte ve Türkiye’nin ASTD’ni onayladığı tespiti yapılmaktadır. AB müktesebatına uyum konusunda inceleme yapılabilecek bilginin bulunmadığı söylendikten sonra uyumun olmadığı sonucuna varılmıştır. 1999 tarihli İlerleme Raporu’nda konuya fazla yer ayrılmamış ve müktesebat uyumunun olmadığı tespiti tekrarlanmıştır.

Görsel işitsel medya alanına ilişkin ilk geniş çaplı değerlendirmeye 2000 yılı tarihli İlerleme Raporu’nda rastlanmaktadır. Söz konusu raporda sayısal frekans ihalesinin yapılmamasından, yabancıların medya alanında hisse sahibi olmaları önündeki kısıtlamadan bahsedilmekte ve alanın AB ile uyumu için çok yol kat edilmesi gerektiği tespiti yapılmaktadır. 2000 yılı düşünüldüğünde 1990’lı yıllarda başlayan özel televizyon ve radyoların halen yasal olmadan yayın yapmaya devam etmeleri, farklı dil ve lehçelerde yayına izin verilmeyişi gibi konuların Türkiye gündemini meşgul etmeye başladığı hatırlanacaktır. Bu tarihlerde RTÜK Yasası’nda değişikliğe gidilmesi konusunda TBMM’de çalışmalar yapılmaktadır. Bu çalışmalara İlerleme Raporu’nda da değinilmiştir. Özellikle Kurul üyelerinin seçiminin ne şekilde yapılacağına belirlenmekte olduğuna dikkat çekilmiştir.

2001 tarihli İlerleme Raporu’nda RTÜK Yasası’nda yapılan ve Cumhurbaşkanı tarafından veto edilen değişiklikler irdelenmiştir. Bu değişikliklerin AB ile uyum konusunda bir ilerleme getirmediği, mevcut durumdaki uyumsuzluğu pekiştirdiği yorumlarına yer verilmiştir. Özellikle ifade özgürlüğü ile Kurul’un bağımsızlığının tartışmalı hale geldiği vurgulanmıştır. Türkçe’den başka dillerde yayına yönelik yasağın yeni düzenlemelerle pekiştirildiği de İlerleme Raporu’ndaki önemli

tespitlerdendir. Ayrıca Türkiye'nin Hizmet Ticareti Genel Anlaşması (GATS) ve Dünya Ticaret Örgütü (WTO) kapsamında verdiği kimi taahhütlerin AB mevzuatı ile çeliştiğine dikkat çekilmiştir. Söz konusu çelişkiler temelde AB yapımlarının desteklenmesi, kamu yayıncısının kayrılması gibi konuları içermektedir.

2002 tarihli İlerleme Raporu'nda 1998 tarihli rapora atıfta bulunularak, bu tarihten beri çok da fazla ilerleme kaydedilmediği sonucuna varılmıştır. Bununla birlikte özellikle farklı dil ve lehçelerde yayına izin veren RTÜK Yasası değişikliği (4756 sayılı Yasa'dan bahsediliyor) önemli, ancak eksik bir gelişme olarak nitelendirilmiştir. Uygulama mevzuatının (yönetmeliğin) yayınlanması gerektiği vurgulanmıştır.

2003 yılında, 2002 yılında çıkartılan farklı dil ve lehçelerde yayına izin veren düzenlemeye ilişkin yönetmeliğin yayınlandığından bahsedilmiş, ancak yayınların (farklı dil ve lehçelerde) başlatılmadığından yakınılmıştır.

1998-2003 yılları arasındaki ilerleme raporlarına bakıldığında 1990'lı yıllardan bu yana yasal olmayan bir şekilde devam ettirilen özel radyo ve televizyon yayını ile bir türlü yapılamayan frekans planlama ihalesi konularının neredeyse hiç önemli görülmediği gözlemlenmektedir. Oysa yasadışı faaliyette bulunan radyo ve televizyonların AB ile uyumlu olduğunu düşünmek bile abestir. Birliğin farklı dil ve lehçelerde yayına gösterdiği ilginin frekans planlaması ihalesi, Kurul üyelerinin seçimi ve genel olarak Kurul'un yapısı, kamu yayıncısının hükümet ile olan ilişkileri gibi konulardan esirgenmiş olması düşündürücüdür.

2004 yılındaki İlerleme Raporu Türkiye'nin takdir edildiği bir rapordur. Rapora göre sonunda Türkçe dışında dil ve lehçelerde yayın başlatılmıştır. Her ne kadar özel yayıncıların farklı dil ve lehçelerde yayınlarına ilişkin ağır yaptırımlar olsa bile Türkiye'nin adımları beğenilmiştir. 2003 yılına kadar önemli görülmeyip ilerleme raporlarında neredeyse hiç yer almayan frekans planlaması ihalesi ile Kurul'un bağımsızlığı konuları dile getirilmiştir. Bu alanda AB müktesebatı ile uyumun olmadığı tespiti yapılmıştır.

2005 yılı İlerleme Raporu'nu bir hayal kırıklığı raporu olarak okumak mümkündür. 2004 yılı raporunda dile getirilen farklı dil ve lehçelerdeki yayına ilişkin olumlu gelişmeler, hiçbir özel yerel medya kuruluşuna lisans verilmemiş olması ve hiçbir ulusal medya kuruluşunun lisans başvurusunda bulunmaması nedenleriyle yetersiz kaldığı şeklinde yorumlanmıştır. Kurul'un frekans planlaması konusundaki "başarısızlığı" bir kez daha vurgulanmıştır. Aslında dikkatli gözlerden kaçmayacak gerçek, kimi bölümlerin bir önceki yıldan kopyala/yapıştır yöntemiyle alıntılandığıdır. Türkiye'nin medya alanında kimi düzenlemeleri yapmış olmasının, uygulamanın yapılan düzenleme yönünde olmayabileceği gerçeğinin AB tarafından fark edilmesi 2005 yılı raporunda hissedilmektedir.

2006 ve 2007 yılı ilerleme raporları birbirinin kopyası niteliğindedir. AB müktesebatıyla sınırlı uyum, reformlarda gecikmeler, bir önceki rapora göre

ilerlemenin çok sınırlı olması ya da hiç olmaması her iki raporun kısa özetidir. 2008 yılı raporu ise TRT Yasası'ndaki değişiklikler ve RTÜK kararlarının şeffaflaşması olumlu bulunmuş, ancak uyumun sınırlılığı yeniden vurgulanmıştır. 2009 yılındaki raporda ise TRT'nin Kürtçe kanal kurması (TRT-6) ve günde 2 saat Ermenice yayına başlaması olumlu gelişmeler olarak sıralanmakla birlikte yasal uyumsuzluk yeniden dile getirilmiştir. Ayrıca frekans planlamasının yapılmamış olmasının sektöre zarar verdiği ilk kez dile getirilmiştir.

Son İlerleme Raporu 2010 yılı tarihlidir. Bu raporda farklı dil ve lehçelerde yapılan yayınların sayısının artması, RTÜK'ün bu yayınların yapıldığı dilleri bilen personel istihdam etmesi olumlu gelişmeler olarak sıralanmıştır. Müktesebat uyumsuzluğuna dikkat çekilerek, Mayıs 2010'da TBMM'ye sevk edilen kanun tasarısının sorunları çözmesinin beklendiği belirtilmiştir. Frekans tahsislerinin yapılamamış olmasının sektöre zarar verdiği vurgulanmıştır. Bu son raporda, diğerlerinde görülmeyen bir yenilik göze çarpmaktadır. Raporun bilgi toplumu ve medya bölümünün sonunda şu ifadeler yer verilmiştir:

"Yayıncılara uygulanan yaptırımlar ve yayıncılıkla ilgili kanunun bazı maddelerinin yorumlanış biçimi endişelere yol açmıştır. RTÜK, Haziran ayında, Ermeni meselesi hakkında konuşan bir yazarın sözleri için ilgili kanala yayın yasağı getirmiştir ve bu da düzenleyici kuruma göre eleştiri sınırlarını aşmıştır." İlerleme raporları genel olarak değerlendirildiğinde AB'nin en öncelikli konusunun Türkçe dışındaki dillerde yapılacak yayın ve medyada yabancıların pay sahipliği konuları olduğu sonucuna ulaşmak olanaklıdır. Kurul'un bağımsızlığı, kamu yayıncısının hükümet ile ilişkileri, kültürel azınlıkların ve toplumun tüm kesimlerinin kamu yayıncısının olanaklarından eşit olarak yararlanması, frekans planlaması, sayısal yayıncılık gibi konulara raporlarda ya hiç değinilmemiş ya da kısaca geçştirilmiştir.

Ulusal Programlarda Görsel İşitsel Medya

"Ulusal Programlar" incelendiğinde mevzuata uyum için gerekli kanun değişiklikleri ve bunlar için öngörülen tarihlerle ilgili kurumların isimlerinden oluşan listeler görülmektedir. Bu alandaki AB mevzuatı ile ulusal mevzuatın hangi noktalarda örtüştüğü, hangi noktalarda ayrıştığına ilişkin bir inceleme ihtiyacı hissedilmediği anlaşılmaktadır. Ulusal programlardaki önceliklendirme ve tarihlendirme de ilginçtir. İlerleme raporlarında defalarca dile getirilen Kurul'un yapısının güçlendirilmesi gerekliliği ulusal programlarda 2012 yılına bırakılmıştır. Yine sayısal frekans ihalesinin gerçekleştirilmesi de 2011 yılına bırakılmıştır. (2008 tarihli Ulusal Program'da öngörülen tarihler)

Sayısal televizyon yayıncılığı konusu yalnızca yasal bir düzenlemeden ibaret bir konu değildir. Türkiye'nin hane halkının yüzde 50'sine yakını televizyon programlarını çatı anteni olarak adlandırılan analog yayın ile izlemektedir. Çoğunlukla orta ve düşük gelir seviyesinde olduğu tahmin edilen bu nüfusun

sayısal yayına geçiş ile birlikte karşılaşacağı set üstü kutu alma zorunluluğunun maliyetinin devlet tarafından üstlenilip üstlenilmeyeceği belirsizdir. Aynı şekilde sayısal yayına geçiş ile birlikte boşa çıkacak frekansların hangi alanlarda ne şekilde kullanılacağı, sayısal yayında lisanslamanın hangi kriterlere göre yapılacağı, mevcut analog yayıncılara öncelik verilip verilmeyeceği gibi konular kamuoyunda hiç tartışılmamaktadır. Toplumun tüm kesimlerini ilgilendiren bu konuların yalnızca AB ile uyum için yerine getirilmesi gerekli birer zorunluluk halinde değerlendirilmesi hatalıdır.

Katılım Ortaklığı Belgelerinde Görsel İşitsel Medya

“Katılım Ortaklığı Belgelerinin” tümünde görsel ve işitsel medya alanına ilişkin aşağıdaki tespit yer almaktadır:

“Kısa vadede görsel-işitsel politika alanında, başta Sınırsız Televizyon Direktifi olmak üzere, mevzuat uyumunun başlatılması ve yeni düzenleyici çerçevenin etkili, kesin ve şeffaf bir şekilde uygulanmasının sağlanması.

Orta vadede ise görsel-işitsel mevzuatın uyumlaştırılmasının tamamlanması ve bağımsız radyo-televizyon düzenleyici kurumunun imkanlarının artırılması.”

Her iki ifade, herkesin üzerinde hem fikir olabileceği ifadelerdir. Elbette bu ifadelerin gereğini yerine getirecek şekilde yasal düzenlemelerin ve uygulamaların gerçekleştirilmesi noktasında, herkesin malumu sorunlar bulunmaktadır.

Sonuç

İlerleme raporları, ulusal program ve katılım ortaklığı belgeleri incelendiğinde AB’nin Türkiye’nin görsel ve işitsel medya alanındaki düzenlemelerinin bir bölümüyle ilgilendiği sonucuna ulaşılmıştır. Ulusal kamuoyunda çokça tartışılan RTÜK’ün bağımsızlığı, çeşitli denetim işlemleri, frekans planlamasının yapılamaması gibi konular AB’nin gündeminde fazla yer teşkil etmemektedir. Bununla birlikte medya kuruluşlarında yabancıların hisse oranı, Türkçe dışında dil ve lehçelerde yayın Birlik tarafından dikkatle takip edilen konulardır.

Hükümetin yapmış olduğu RTÜK Yasası’nda değişikliklerin, AB ile uyumdan ziyade RTÜK üzerindeki siyasi denetimi artırıcı yönde olduğu görülmüştür. AB tarafından yapılan değişikliklere destek verilmesi amacıyla yabancıların medya alanındaki hisse oranları, Türkçe dışındaki dil ve lehçelerde yayın konularına ilişkin düzenlemelerde de değişikliklere yer verilmiştir. Ancak ilerleme raporlarında da eleştirildiği üzere bu değişiklikler çoğunlukla kağıt üzerinde kalmış, hayata geçirilmemiş ya da hedeflendiği şekilden uzak bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır.

Yayıncılık, teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı bir sektördür. Sayısal teknolojilerin girmesi ile birlikte yaygınlaşan ve ucuzlayan geniş bant erişim, yayıncılığın şeklini ciddi oranda değiştirecektir. AB’nin GİMHD’de bu değişim doğru bir şekilde okunmuş ve buna yönelik düzenlemelerin çerçevesi belirlenmiştir.

yer verilmiştir. Ancak ilerleme raporlarında da eleştirildiği üzere bu değişiklikler çoğunlukla kağıt üzerinde kalmış, hayata geçirilmemiş ya da hedeflendiği şeklienden uzak bir biçimde uygulanmaya başlanmıştır.

Yayıncılık, teknolojinin yoğun olarak kullanıldığı bir sektördür. Sayısal teknolojilerin girmesi ile birlikte yaygınlaşan ve ucuzlayan geniş bant erişim, yayıncılığın şeklini ciddi oranda değiştirecektir. AB'nin GİMHD'de bu değişim doğru bir şekilde okunmuş ve buna yönelik düzenlemelerin çerçevesi belirlenmiştir. Ayrıca küçüklerin korunması gibi konular, pornografi ve ölçsüz şiddet ile sınırlı tutulmuştur. RTÜK'ün son yasasında da aynen korunan müstehcenlik gibi yoruma fazlasıyla açık bir kavrama GİMHD'de yer verilmemiştir.

Sonuç olarak AB'ye uyum adı altında çıkartılan yasa değişiklikleri ile tüm üyeleri TBMM tarafından belirlenen, özerkliği ve bağımsızlığı ciddi tartışmalara açık bir üst kurul tarafından şekillendirilecek Türkiye görsel ve işitsel medya alanının AB ile uyumlu olmasını beklemek fazlaca iyimser bir bakış olacaktır. Bu noktada bir eleştiriye de kamuoyuna, sektörde çalışmalarda bulunan meslek odaları, sivil toplum kuruluşları ve sendikalara yöneltmek yerinde olacaktır. RTÜK'ün son yasasının TBMM'ye sevki ile yasallaşması arasında 6 aydan fazla zaman geçmiştir. Bu kadar uzun süre boyunca konuyla ilgisi bulunan örgütlerden yeterli eleştiriler, öneriler kamu ile paylaşılmamıştır

Kaynakça

AB Web Sitesi (2010), Switchover from analogue to digital broadcasting, http://europa.eu/legislation_summaries/audiovisual_and_media/l24223a_en.htm (16.06.2010)

Başbakanlık Web Sitesi (2010), Yeni RTÜK Kanun Tasarısı Metni, <http://www.basbakanlik.gov.tr/Handlers/FileHandler.ashx?FileId=3905> (25.05.2010)

Geçgil, A. B. (2005), Medya Piyasalarında Hukuki Düzenlemeler ve Rekabet Hukuku Uygulamaları Yayınlanmamış Uzmanlık Tezi, <http://www.rekabet.gov.tr/word/4donemuzmantez/gecgil.pdf> (15.06.2010)

İstanbul Teknik Üniversitesi, İTÜ Radyosu, <http://www.itu.edu.tr/yazici/?kampusler/yasam/itu-radyosu> (12.06.2010).

Kejanlıoğlu, D.B. (2001) "Radyo TV Yayıncılığı Siyaseti", <http://eski.bianet.org/diger/arastirma222.htm#top> (11.06.2010).

Kejanlıoğlu, D.B. (2004) Türkiye'de Medyanın Dönüşümü, Ankara: İmge Kitabevi.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2007) 2008 Yılı Tahmini Bütçesi ve 2006 Yılı Kesin Hesabı ile 2007 Yılı Faaliyetleri Hakkında Rapor, Ankara.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, AB Görsel-İşitsel Medya Hizmetleri Direktifi Tercüme Metni, http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/DosyaIndir.aspx?icerik_id=65ac6193-bcb6-4464-b060-aaa68e0cb495 (13.10.2010)

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Amaç, Kapsam ve Tanımlar, http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=bdb93fb0-0abc-4c70-97c9-4895ab012f7a (15.06.2010)

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu, Avrupa Sınırötesi Televizyon Sözleşmesi Tercüme Metni, http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/DosyaIndir.aspx?icerik_id=f162e436-5b37-4630-bf42-b955d4cfa3e3 (16.06.2010)

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2009) Televizyon İzleme Eğilimleri Araştırması-2, Ankara.

Radyo ve Televizyon Üst Kurulu (2010), **Yeni RTÜK Yasasıyla Kitlelesel Yayınlardan Kişisel Yayınlar, Yayıncılıkta Yeni Mevsim: İsteğe Bağlı Yayınlar Başlıyor Basın Bildirisi**, http://www.rtuk.gov.tr/sayfalar/IcerikGoster.aspx?icerik_id=e0c3b8a1-6619-49c1-919f-3831505f72d7 **(16.06.2010)**

Resmi Gazete (2004), 12.04.2004 tarih ve 21911 sayılı Resmi Gazete, Ankara.

Varol, H. (2009) RTÜK ve Gelişmişlik Oranına Göre Ülkelerin Radyo-Tv Yayınları, Denetimi ve Karşılaştırılması, İstanbul: Marmara Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü İletişim Bilimleri Anabilim Dalı Radyo ve Televizyon Bilim Dalı, Yayımlanmamış Yüksek Lisans Tezi.

Türkiye Radyo Televizyon Kurumu (TRT), Kurumsal Tarihçe, <http://www.trt.net.tr/Kurumsal/Tarihce.aspx> (12.06.2010).

Elektromanyetik Kirlilik ve GSM Baz İstasyonları

Teknolojik gelişmeler insan yaşamının kalitesini arttırmasına rağmen, doğru kullanılmaması veya gerekli tedbirlerin alınmaması halinde insan yaşamını ciddi risklerle karşı karşıya bırakmaktadır. Radyo-TV vericileri, Yüksek gerilim hatları, Cep telefonları ve Mevcut GSM baz istasyonlarının oluşturduğu elektromanyetik kirliliğin yanısıra 3G GSM baz istasyonlarının da hizmete girmesi ile birlikte elektromanyetik kirlilik konusuna ilişkin endişeler gittikçe artmaktadır. **Cep telefonlarından kaynaklı elektromanyetik etki kullanıcıları daha yüksek düzeyde etkilemektedir. Ancak bu tespit Baz istasyonlarının etkilerini görmezden gelmemiz anlamını taşımıyor.**

3G ile görüşme yapılan bölgedeki baz istasyonunun kapsadığı alanın içinde ne kadar çok abone iletişim halinde ise, veri iletim hızı da o ölçüde düşmektedir. Kullanıcılar, buldukları hücrenin hızını paylaştıkları için hız kavramı değişkendir. İletişim Hizmetinin istenilen düzeyde tüketiciye yansması için abone yoğunluğuna paralel olarak baz istasyonu sayısının da o ölçüde artırılması gereği ortaya çıkmaktadır. Yüksek hızlı Veri iletimi taleplerindeki artış ile önümüzdeki yıllarda 3G kapsama alanının genişlemesi ve bunun sonucunda baz istasyonu sayısında önemli bir artış olacağı açıktır.

Şehir merkezlerinde ve yapılaşmanın yoğun olduğu alanlarda neredeyse 100 metrede bir, baz istasyonları ile karşılaşırız. Özellikle şehir merkezleri ve yoğun yerleşim alanlarında balkonlara yakın bina yan cephelerine, bina teras ve çatılarına, aydınlatma direklerine konulan baz istasyonlarının, yer seçimi başta olmak üzere, montaj ve kurulum esaslarına ilişkin yönetmeliğin uygulanmasındaki sorunlar, limit değerleri konusundaki endişeler, güvenlik mesafesine ilişkin tartışmalar, görüntü kirliliği, tesislere ilişkin uyarı-tehlike levhalarının kullanılmaması gibi kriteri değerlendirdiğimizde **tesislerin önemli bölümünün tartışılacak nitelikte olduğunu vurgulamak gerekir.**

Baz istasyonu antenlerinin konutlara ve diğer yaşam alanlarına olan mesafesi BTK'nın güvenlik sertifikası verilmesine ilişkin yönetmelikte belirtilmiştir. Güvenlik mesafesi; baz istasyonu antenin dikey doğrultuda yaşam alanlarına olan mesafesi güvenlik mesafesi olarak adlandırılmaktadır. Güvenlik mesafesi ilgili yönetmelikte Frekansa bağlı olarak **Elektrik alan şiddeti Limit değeri, çıkış gücü ve anten kazancı** gibi değişken parametrelere göre hesaplanmakta ve işletmeciler tarafından tesis kurulurken bu formül dikkate alınır. Dolayısıyla Baz istasyonu antenlerinin yaşam alanlarına olan uzaklığı için sabit bir mesafe söz edemeyiz. Bugün, çeşitli kaygılara ve endişelere neden Baz istasyonu antenlerine ilişkin Güvenlik mesafesinin güvenirliliği, tartışmalı bir konudur. Limit değerlerinin düşürülerek bu mesafenin daha geniş tutulması gibi önerilerin dikkate alınması gerekir. **Türkiye'deki GSM Baz istasyonu Elektrik alan**

şiddeti yönetmelikte belirlenen limit değerlere uygun olması zarar ihtimalini ortadan kaldırmamaktadır.

Uluslararası Non-İyonizan Radyasyondan Korunma Komisyonu (ICNIRP) tarafından halkı ve çalışanları korumaya yönelik oluşturulan uluslararası Standartlarda radyasyonun yalnızca ısı etkisi göz önüne alınmış, canlılar üzerindeki diğer biyolojik etkileri dikkate alan standartlar henüz oluşturulmamıştır. Bu nedenle bir çok ülke ICNIRP nin belirlediği limit değerlere kuşku ile bakmaktadır. Çin, Rusya, Bulgaristan, Avusturya, Macaristan, İsveç, İsviçre İtalya gibi çeşitli ülkelerde ICNIRP'nin "zararsız" olarak kabul ettiği değerler insan sağlığına zararlı addedilerek, sağlık etkileri açısından çok daha düşük sınır değerler kabul edilmiştir. Gazi üniversitesi İyonize olmayan radyasyonlar kurumu tarafından 900 MHz standardı için **4 V/m'nin**, 1800 MHz için de **6 V/m'nin** limit değer alınması önerilmiştir. Bu konuda dikkatli ve hasas uygulamalar yapan ülkelerin dikkate alınarak 900 MHz, 1800 MHz ve 2100 MHz Limit değerlerine ilişkin yönetmeliğin yeniden düzenlenmesine ihtiyaç bulunmaktadır.

Elektromanyetik alanların sağlık üzerinde yaratabileceği etkilerden kaynaklı endişeler nedeniyle yer yer halkın yoğun tepkileri ile karşılaşmaktayız. Yargıya intikal eden baz istasyonu davalarında; hiç bir hizmet, insan yaşamı kadar değerli değildir ifadesi ile, bazı baz istasyonlarının kaldırılması kararı verilmişti. Yargıtay tarafından alınan kararlar değerlendirildiğinde baz istasyonlarının kurulumunda ciddi denetimlerin yapılması gerektiği ortaya çıkmaktadır. Bu sıkıntıların giderilmesi ve kamu sağlığı için gerekli tedbirlerin alınması amacıyla halkın fiziki ve psikolojik olarak rahatlatılmasında BTK; Kamu yararı doğrultusunda hizmet veren yerel yönetimler, üniversiteler ve meslek kuruluşları ile koordinasyon içinde olmalıdır.

Balkonlara yakın bina yan duvarlarına, bina teraslarına ve eğitim kurumları civarında montaj ve kuruluş yeri yönetmeliğine uymayan uygulamalar, denetimin konusunda ciddi sıkıntılar yaşandığını gözler önüne sermektedir. Diğer taraftan istasyon yeri bulma ve kiralama hizmetleri, işletmeci tarafından taşeronlaştırılmış olduğundan, düşük kira bedelleri de, kuruluş yerlerinin belirlenmesinde öncelikli olmaktadır. BTK'ya bağlı 11 bölge müdürlüğünün yurt genelinde denetim ve kontrolü yeterince uygulayabilecek yapılanmaya sahip olmaması elektromanyetik kirliliğin denetimi konusunda sıkıntı yaşanmasına neden olmaktadır. Kurumun bugünkü mevcut alt yapısı ile periyodik olarak denetim ve ölçüm yapması fiziksel olarak olanaksızdır. Kurumun teknik personel alt yapısının güçlendirilerek denetim ve ölçüm çalışmalarının kamu eliyle yapılması son derece önemlidir.

01.10.2009 tarihli Anayasa mahkemesi kararı ile yasada yapılan değişikliğinin belediyelere yetki ve sorumluluk yüklediğini görmek gerekiyor. **Yerel yönetimlerin bu alana müdahil** olmak ve belirli konularda denetim rolünü üstlenmelerine ihtiyaç vardır.

Modern ve çağdaş kentleşme hedefine ulaşmak için telekomünikasyon sistem ve teçizatlarının enerji iletim ve dağıtım sistemlerinin başta insan sağlığı olmak üzere, kentlerin tarihi ve kültürel dokusuna görüntü kirliliğine ve diğer olumsuzluklara neden olmayacak bir biçimde tesis edilmesini sağlamak gibi bir sorumluluğu vardır. Ancak bu sorumluluğun gerektiği gibi icra edilmesi yeterli teknik eleman alt yapının tesisi ile mümkündür.

Başta Avrupa ülkeleri olmak üzere, birçok ülkede bu alanda çeşitli çalışmalar yürütülürken Türkiye’de yetkililer elektromanyetik alanlardan kaynaklı halk sağlığı riskleri konusundan uzak durmayı tercih etmektedirler. Bilimsel ve teknolojik gelişmelerin insan yaşamına en ucuz, en verimli ve hiç bir risk unsuru içermeden sunulması önemli olduğu kadar, insani temel bir sorumluluktur. Ticari kaygıları olan kesimlerinde aynı sorumlulukla hareket etmesi gerekmektedir.

BİLİŞİM VE HUKUK

Bilişim, insanoğlunun teknik, ekonomik ve toplumsal alanlardaki iletişimde kullandığı ve bilimin dayanağı olan bilginin, özellikle elektronik makineler aracılığıyla düzenli ve akla uygun bir biçimde işlenmesi bilimi olarak tanımlanmaktadır.

Bilginin toplumla ilişkisinin bu şekilde kurulduğu bir alanın, hukukla ilişkisi de tek bir boyutta olamayacaktır. Bilişim ve hukuk; bilişim suçlarından, fikri mülkiyete, ifade özgürlüğünden, e-devlet uygulamalarına, e-ticaretten kişisel hakların korunmasına kadar pek çok alt başlığa sahip, oldukça geniş bir alandır. Her bir alt başlığın kendi ihtiyaçları çerçevesinde düzenlenmiş ayrı yasa, yönetmelik vb. mevzuatı bulunmaktadır.

Bilişim alanına dair yapılan ve sürekli yenilenme ihtiyacı duyulan düzenlemeler özellikle iletişim-kontrol, suç-ceza, özgürlük-iktidar gibi zıt kavramlar çerçevesinde tartışılmaktadır. Bununla birlikte konunun, mevcut düzenlemelerin ve ihtiyaçların tartışılması için felsefi-sosyolojik ve politik yönlerini yok sayan ya da görmezden gelen bir değerlendirme yapmak mümkün değildir.

Bu alanda en kapsamlı uluslararası belge olan Avrupa Konseyi Siber Suç Sözleşmesi bu alandaki suç tiplerini dört ana başlık altında toplamıştır.

1- Bilgisayar veri ve sistemlerinin gizliliğine, bütünlüğüne ve kullanıma açık bulundurulmasına yönelik suçlar.(haksız erişim, yasadışı müdahale, sistemlere müdahale, verilere müdahale vb.)

2-Bilgisayarlarla ilişkili suçlar. (bilgisayar sistemi kullanılarak gerçekleştirilen klasik suçlar dolandırıcılık sahtecilik vb.)

3- İçerikle ilgili suçlar (Düşünce ve ifade özgürlüğü, haberleşme özgürlüğü vb.)

4-Telif hakları ve benzer hakların ihlaline ilişkin suçlar.

Sözleşme internetin bilişim suçları bakımından temel unsur olarak görülmesinde önemli bir rol oynamıştır.

Ülkemizde de bu sözleşmenin mantığına paralel bir yaklaşım söz konusudur. Uygulamada otoriter devlet yapısının güvenlik ve kontrol kavramları üzerinden kendisini hissettirdiği açık uygulama ve düzenlemelerle sıkça karşılaşılmaktadır. İnterneti artık iletişim aracı değil suç işlenen yeni bir zemin, haberleşmeyi ise sadece izleme ve kayıt altına alınmada yeni bir yöntem olarak kendisini bulan uygulamalar dizini olarak davalarda görmek her gün haber olarak ya da magazin olarak izlemek hayatımızın olağan parçası haline gelmiştir.

Bu noktada hak ve özgürlüklerin asıl müdahale ve sınırlamanın istisna olduğu şeklindeki ulusal ve uluslararası hukuk belgelerindeki iddianın hatırlatılarak düzenleme ve uygulamaların buna göre yapılmasını ısrarla savunmak ve talep etmek gerekmektedir.

Nitekim Avrupa İnsan Hakları Mahkemesi'nin pek çok kararında internet sansürü

uygulamalarının sözleşmenin ihlali olarak değerlendirildiğini görmekteyiz.

Bilişim ve Ceza Hukuku (Türk Ceza Kanunu)

Bilişim suçları birkaç farklı kanunda düzenlenmiştir. İlk kez 765 Sayılı (eski) TCK'ya 1991 yılında eklenen bilişim suçları, 5237 Sayılı Yeni Ceza Kanunu'nda, iki şekilde düzenlenmiştir. Bunlardan ilki "bilişim alanında suçlar" başlığı altında doğrudan bilişim sistemleri ve dijital veriler üzerinden yapılan her türlü yetkisiz işlemi düzenleyen bilişim sistemine girme suçu, engelleme, bozma, verileri yok etme veya değiştirme suçu, hukuka aykırı çıkar sağlama suçu gibi suçlar; ikincisi tehdit, şantaj, hakaret, taciz, kumar, müstehcenlik, çocuk istismarı gibi suç teşkil eden fiillerin bilişim sistemleri kullanılmasıyla işlenen suçlardır.

Bilişim suçlarının daha çok internet kullanımına bağlı olarak işlendiği söylenebilir. İnternet üzerinden gerçekleştirilen haberleşmenin içeriği, internet üzerinden yapılan ticaret, kötü niyetli yazılımların yaygınlaşması, internet ortamında fikri mülkiyet haklarının ihlali, kişisel bilgilerin çalınması, yaygınlaştırılması gibi olaylar ülkemizde bilişim alanında en çok görülen suçlardır.

5651 Sayılı Kanun

İnternet yoluyla işlenen suçlar ve bunlarla mücadele yöntemleri de, son günlerde gündemde site yasaklamalarıyla adından söz ettirmektedir. İnternet suçlarıyla mücadele konusunda temel düzenleme 5651 Sayılı "İnternet Ortamında Yapılan Yayınların Düzenlenmesi ve Bu Yayınlarla İşlenen Suçlarla Mücadele Edilmesi Hakkında Kanun"dur. Bu kanun 4.5.2007 tarihinde kabul edilmiştir. İnternet/site yasaklamaları olarak bilinen "erişim engellemeleri" bu kanunun 8. maddesinde sayılan "intihara yönlendirme, çocuk istismarı, uyuşturucu veya uyarıcı madde kullanılmasını kolaylaştırma, sağlık için tehlikeli madde temini, müstehcenlik, fuhuş, kumar oynanması için yer ve imkân sağlama ve Atatürk Aleyhine İşlenen Suçlar Hakkında Kanunda yer alan suçlar" ile ilgili olarak sınırlı şekilde ve belirtilen usullere göre yapılabilir.

09.02.2009 tarihi itibarıyla, Türkiye'de Telekomünikasyon Kurumu'nca erişimi re'sen engellenen site sayısı 1343, mahkeme kararları ile erişimi engellenen site sayısı 288'dir.

5651 Sayılı Kanunun uygulanmasında yaşanan bazı sıkıntılar, uzun süreli erişim engellemeleri, hukuken ifade özgürlüğünü ve hak arama hürriyetini kısıtlayan süreçler olarak yaşanmaktadır. Erişimin engellenmesine dair kararın, Türkiye'nin herhangi bir yerindeki herhangi bir ilçedeki mahkemeden verilebilir olması, bu mahkeme kararlarına erişimin zorluğu, itiraz süreçlerinin sağlıklı işletilememesi, kanun kapsamında olmayan gerekçelerle erişimin engellenmesi kararlarının verilmesi, erişim engellenmesinin süresine ilişkin bir kısıtlama olmaması, erişim engellemesinin suç unsuru taşıyan içeriğe değil, sitenin tamamına uygulanması ve böylece wordpress, blogger gibi pek çok alt site barındıran sitelere erişimin mümkün olmaması gibi sıkıntılar ve eksiklikler, sadece hukuken değil, toplumsal

anlamda da, bilgiye erişim ve paylaşım noktasında önemli bir kaynak olan internet kültürünün yerleşmesi ve gelişmesi açısından yeniden gözden geçirilmelidir. Yasanın uygulamada özellikle "aile-çocuk koruma" pratikleri ile kendini gösteren somut sansür uygulamalarının esasında yasanın çıkış amacını doğrudan ortaya koyan uygulamalar olduğunun altı çizilerek anlatılması gerekmektedir.

Zira uygulamalar esasında resmi görüşle uyumlu olmayan tüm siteleri tehlikeli addederek sansürlemenin yasal kılıfını oluşturmaktadır. Hiçbir bilimsel yönü bulunmayan, hak ve özgürlüklerin kağıt üzerinde dahi ifadesini bulamadığı belgelerin mevzuat olarak uyulması zorunlu kanunlar gibi değerlendirilmesi "ben yaptım oldu" mantığıyla mümkünse de hukuksal ve bilimsel olarak mümkün görülmemektedir. Bilgi ve teknolojinin gelişim hızı karşısında hiçbir yasal düzenlemenin bu bilgi akışını engelleme yeterliliğinin olmadığı bu güne kadarki pratiklerde görülmüştür.

E-ticaret ve E-imza

Bilişim hukukunun bir başka alanı da kullanımı son dönemde artan elektronik ticaret uygulaması ve bu ticaretin ve aynı zamanda internet üzerinden yapılan işlemlerin güvenilirliğini tesis etmede önem kazanan unsurlardan biri olarak elektronik imzadır.

Elektronik ticaret, mal ve hizmetlerin üretim, tanıtım, satış, sigorta, dağıtım ve ödeme işlemlerinin bilgisayar ağları üzerinden yapılmasıdır. Elektronik ticaret, ürün seçeneklerinin artmasını, ürünlerin kalitesinin yükselmesini ve daha hızlı bir şekilde ödenerek teslim alınmasını, bir anlamda yer ve zaman bağımsızlığını sağlamaktadır. Tüketicilerin dünyanın her yanında satışta olan ürünler hakkında bilgi sahibi olmalarına ve yeni üreticilerin dünya pazarlarına girmelerine imkân vermektedir. E-ticaret güvenliği sağlanabildiği ölçüde kullanışlı da olacaktır.

Elektronik imza yani e-imza ise, bir bilginin üçüncü tarafların erişimine kapalı bir ortamda, bütünlüğü bozulmadan (bilgiyi ileten tarafın oluşturduğu orijinal haliyle) ve tarafların kimlikleri doğrulanarak iletilildiğini elektronik veya benzeri araçlarla garanti eden harf, karakter veya sembollerden oluşur.

Türkiye'de e-imza, 15.1.2004 yılında kabul edilen 5070 Sayılı Elektronik İmza Kanunu ile düzenlenmiştir. Bu kanun kapsamında düzenlenen elektronik imza, kullanıcılarına verinin izinsiz ya da yanlışlıkla değiştirilmesini, silinmesini ve veriye ekleme yapılmasını önleme, mesajın ve mesaj sahibinin iletiminin geçerliliğini sağlama ve bireylerin elektronik ortamda gerçekleştirdikleri işlemleri inkâr etmelerini önleme özellikleri taşır. E-imza kamusal alandaki her türlü başvurular, sosyal güvenlik, sağlık uygulamaları, vergi ödemeleri, elektronik oy verme işlemleri, internet bankacılığı, internet üzerinden yapılan alışverişler ve e-sözleşmeler gibi alanlarda kullanılabilir. E-imza ile yapılan işlemlerde, e-imza ıslak imzanın yerine geçer. Ancak kanunların merasimi ya da üçüncü tarafların şahitliğini gerek gördüğü emlak alım satımı, veraset ve intikal, evlenme gibi işlemler elektronik imza ile gerçekleştirilememektedir.

Bilişim ve Fikri Mülkiyet Hukuku

Bilişim ve fikri mülkiyet hukuku bakımından, özellikle internet kullanımında ortaya çıkan hukuki ve cezai uyumsuzlıklardan biri telif haklarıdır. Bu kanuna göre oluşturulan bir internet sitesi ya da bir internet sitesinde yayınlanan bir içerik veyahut bir yazılım, Fikir ve Sanat Eserleri Kanununda düzenlendiği şekliyle "eser" özellikleri taşıyorsa, bu kanunun korumasından yararlanacaktır. Aynı kanunun maddelerinde düzenlendiği şekliyle, örneğin lisanslı bir bilgisayar programını hukuka aykırı şekilde çoğaltmak, dağıtmak, yaymak yayınlamak ya da bir bilgisayar programının hukuka aykırı olarak çoğaltılmasının önüne geçmek amacıyla oluşturulmuş ilave programları etkisiz kılmaya yönelik program veya teknik donanımları üretmek, satışa arz etmek, satmak veya kişisel kullanım amacı dışında elinde bulundurmamak suçtur. Elbette bu kanun kapsamında sayılan bir eserin izinsiz şekilde internet ortamında yayınlanması, çoğaltılması dağıtılması da suç olarak düzenlenmiştir.

Sonuç

Elbette bilişim ve hukuk sadece yukarıda belirtilen başlıklar ve içerikten ibaret değildir. Son dönemde, özellikle internet kullanımının gündelik hayatın pek çok alanına girmesiyle birlikte, bilişim hukuku, ihtiyaçları gidermeye yönelik olarak hızlı bir gelişim yaşamaktadır. Bu alandaki gelişim aynı zamanda toplumsal yapıyı geliştirecek ve değiştirecek bir dinamizme de sahiptir. İnternet bir yandan bilgiye kolay ulaşma aracı iken, öte yandan demokratik bir tartışma ve fikir paylaşımı ortamının ve kültürünün de temelidir. İnternetin olanakları ve kısıtları, demokratik ilkeler çerçevesinde ve sağlıklı bir şekilde değerlendirilmeli, bu alanda yaşanan yasal boşluklar bu ilkelere göre doldurulmalıdır.

Bu yazıda değinemediğimiz ancak internet kullanımı ile doğrudan bağlantılı olan kişisel verilerin korunması, ifade özgürlüğü gibi konularda, temel insan haklarına aykırı olmayacak ya da bu hakların kullanımını engellemeyecek, özel hayatın gizliliğinin ve kişisel mahremiyetin korunması için gerekli tedbirleri alacak, demokratik ilkelerin yerleşmesi için çaba gösterecek düzenlemeler yapılmalıdır.

